

Pk-yrityksbarometri

kevät

2011
2011
2011
2011
2011
2011
2011
2011
2011
2011

ESIPUHE

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yrittysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Kevään 2011 Pk-yrittysbarometri perustuu 3 900 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalais-

ten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä. Barometrin kyky ennakoida talouden suhdannekäänteitä on ollut varsin hyvä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, yritysten rahoitustilannetta, kasvuhakuisuutta sekä potentiaalisia omistajanvaihdoksia.

Ajankohtaisilla kysymyksillä on tällä kertaa selvitetty yritysten maksuvalmiustilannetta sekä yritysten näkemyksiä talouspolitiikan tärkeimmistä tavoitteista aikavälillä 2011–2015.

Helsingissä 16.2.2011

Suomen Yrittäjät

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

FINNVERA

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Kalle J. Korhonen
alivaltiosihteeri
Työ- ja elinkeinoministeriö

TIIVISTELMÄ

Pk-yritysten suhdanneodotukset tasaantuivat viime vuoden jyrkän nousun jälkeen. Saldoluku aleni nyt syksyn barometristä 6 yksiköllä lukemaan +34. Alkanut vuosi on yritysten liiketoiminnan näkökulmasta kohtuullisen hyvä, mutta talouskasvun ei uskota enää kiihtyvän.

Viime vuoden tapaan pk-yritysten nousu talouskriisistä etenee tämän barometrin tulosten mukaan suurempien pk-yritysten johdolla. Muita valoisammat odotukset ovat nyt 20–49 henkeä työllistävillä yrityksillä.

Liikevaihto kasvaa tasaisesti

Suhteellisen korkeat liikevaihto-odotukset, saldoluku +43, on selvin merkki pk-yritysten luottamuksesta lähiajan talouskehitykseen. Saldoluku aleni viime syksyn huipputasolta 3 yksiköllä, kun rakentamisen ja varsinkin teollisuuden odotukset palautuivat varovaisemmiksi ja kaupan odotuksen puolestaan nousivat hieman. Palveluissa näkemykset pysyivät lähes täsmälleen ennallaan. Teollisuuden nousua erittäin syvästä suhdannekuopasta kuvaa se, että alan odotukset ovat edelleen hieman muita toimialoja korkeammat. Teollisuuden sisällä yritysکوhtainen vaihtelu sekä nykytilanteen että odotusten suhteen on kuitenkin suurta.

Kovimmat liikevaihto-odotukset ovat vähintään 50 henkeä työllistävillä yrityksillä. Niistä kolme neljästä arvioi liikevaihtonsa kasvavan. Kun alenevaan liikevaihtoon varautuu vain muutama prosentti näistä yrityksistä, tulee saldoluviiksi erittäin korkea +70.

Samoin kuin liikevaihdossa odotukset kannattavuuden kehityksestä ovat hieman laskeneet. Ero viime syksyn saldolukuun on 4 yksikköä. Oleellista ja positiivista on kuitenkin se, että alenevien kannattavuusnäköymien jakso jäi pk-yrityksillä melko lyhyeksi, noin vuoden mittaiseksi.

Ei nopeaa kasvua investoinneissa

Näkemykset investointien kehityksestä ovat vieläkin jäljessä pk-yritysten muista odotuksista. Investointien saldoluku aleni syksystä kahdella yksiköllä tasolle +5, mikä on vain puolet investointiodotusten pitkän ajan keskiarvosta.

Vain suurimmissa, vähintään 5 miljoonan euron liikevaihdon pk-yrityksissä investointiodotukset ovat kohtuullisen vahvat saldoluviun yltäessä lukemaan +16. Pienet yritykset ovat selvästi varovaisempia.

Investointeja jarruttelee osalla yrityksistä edelleen käyttämätön kapasiteetti ja myös esitykset listaamattomien yritysten maksamien osinkojen verotuksen kiristymisestä.

Pk-yritysten odotukset henkilömäärän muutoksesta putosivat negatiiviseksi vain vuonna 2009 ja silloinkin henkilöstön väheneminen jäi pelättyä pienemmäksi. Nyt odotukset vakiintuivat saldolukuun +17, kun joka neljäs pk-yritys ilmoittaa lisäävänsä työvoimaansa ja kaksi kolmasosaa pitää sen ennallaan.

Suomen kotimarkkinoiden vakaus näkyy kaupan henkilöstöodotuksissa, jotka nousivat syksystä neljällä yksiköllä. Henkilöstöodotusten positiivisuus suhteessa investointiodotuksiin viittaa siihen, että monilla pk-yrityksillä on vapaata kapasiteettia, jonka käyttöaste on nousussa. Se lisää henkilömäärää mutta ei vielä investointeja.

Mitä pienemmästä yrityksestä on kyse, sitä vähäisemmät ovat henkilöstön vähentämisaikheet. Tämä on luonnollista, koska pienissä yrityksissä henkilöstön vähentäminen merkitsee yleensä myös liiketoiminnan oleellista supistamista

Viennin kasvuun luotetaan

Teollisuuden tilauskannan kasvu nosti pk-yritysten vientiodotusten saldolukua 3 yksiköllä lukemaan +34. Nyt jo 45 prosenttia teollisuusyrityksistä näkee vientinsä kasvavan ja kaikilla pk-yrityksillä vastaava osuus ylitti 40 prosentin rajan. Vuosi sitten viennin kasvuun luotti vain joka neljäs pk-yritys. Vientiä harjoittava pk-yritysten joukko ei kuitenkaan ole laajentunut – pikemminkin päinvastoin. Vientirytyksiä on barometrin mukaan hieman alle 30 prosenttia kaikista pk-yrityksistä.

Tuontia harjoittavien yritysten kokoluokittainen jakauma on selvästi tasaisempi kuin viennissä. Barometrin vastaajista yli puolet tuontia harjoittavista yrityksistä on alle 10 hengen yrityksiä. Myös tuontiodotukset ovat suhteellisen tasaiset erikokoisten yritysten kesken.

Pk-yritysten arviot tuotantokustannustensa noususta ovat kohonneet kautta linjan. Saldoluviun 4 yksikön nousu tulee kaupasta ja palveluista.

Pk-yritysten näkemykset hintojen ja palkkojen nousuvauhdista tänä vuonna ovat hyvin lähellä tuoreimpia inflaatioennusteita. Toimialoittaiset erot lopputuotehintojen noususta ovat lähes olemattomat. Sama koskee palkkoja.

Viime syksyn barometrissa tapahtunut muutos, jossa hintaodotukset nousivat palkkojen nousuodotusten yläpuolelle, on edelleen säilynyt. Odotus lopputuotehintojen palkkoja nopeammasta noususta ei kuitenkaan näy kannattavuusodotusten nousuna. Selityksenä on yleisten tuotantokustannusten aiempaa kovempi kohoaminen.

Kasvuhakuisuus on palautunut myös rakentamisessa

Joka kymmenes pk-yritys katsoo olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja reilut 40 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksien mukaan. Kohentunut talouden tila on kääntänyt myös rakentamisen kasvuhakuisuuden nousuun ja se on lisääntynyt merkittävästi edellisestä barometristä.

Kasvuhakuisuus on selvästi yleisempää nuoremmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Samoin myös laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää kuin yritysillä keskimäärin.

Rahoituksen kysyntä ennallaan

Vaikka tilanne rahoitusmarkkinoilla on ollut poikkeuksellinen ja nopeasti vaihteleva, ovat pk-yritysten rahoitusuunnitelmat pysyneet melko vakaina. Tämä koskee sekä ulkoisen rahoituksen ottamista viimeisten 12 kuukauden aikana että tätä vuotta koskevia suunnitelmia.

Noin puolella pk-yrityksistä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Tämä osuus on säilynyt lähes muuttumattomana yhtä lailla nousukauden kuin taantumankin oloissa. Myös rahoituksen pankkikeskeisyys on säilynyt rahoitusmarkkinoiden monipuolistumisesta huolimatta.

Yritysten kokoluokittain lainaa ottaneiden joukko on entistä kaksijakoisempi. Alle 10 hengen yrityksissä niiden yritysten osuus, joilla on lainaa, on hieman alentunut. Sen sijaan kokoluokassa yli 50 hengen yritykset pankki- tai muuta lainaa omaavien osuus on 6–7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin viime syksynä tai vuosi sitten. Tämä kahtiajako voi heijastella rahoituksen saatavuuden eroja toimialoittain ja erikokoisten yritysten kesken.

Talouden alkanut nousu ei ole vielä lisännyt pk-yritysten halukkuutta ulkoisen rahoituksen hankintaan. Kaikista barometrin pk-yrityksistä 23 prosenttia aikoo hakea rahoitusta tänä vuonna.

Tärkeimpänä ulkoisen rahoituksen käyttötarkoituksena on pysynyt käyttöpääoma. Ero muihin tarkoituksiin on kuitenkin kaventunut edellisiin barometreihin verrattuna, mikä kertoo pk-yritysten maksuvalmiuden alkaneen kohentua. Investointeihin suunnitellun rahoituksen osalta tilanne on aivan sama kuin puoli vuotta aiemmin: 18 prosenttia rahoitusta hakevista pitää kone- ja laiteinvestointien laajennusta tärkeimpänä kohteena.

Finnveran suhdannelainojen ja -takausten kysyntäkymät ovat hyvin samankaltaiset kuin viime syksynä. Toimialojen kesken on silti tapahtunut erisuuntaisia muutoksia. Teollisuudessa Finnveran rahoituspalvelujen tarve on loivasti vähenemässä ja muutos vuodentakaiseen tilanteeseen nähden on jo huomattava. Sama koskee rakennusalaan. Sen sijaan kaupan pk-yrityksillä rahoituksen suhdannetuotteiden kysyntäodotukset ovat samaa luokkaa kuin vuosi sitten.

Alkaneena vuonna Finnveran suhdannelainojen kysynnän arvioidaan painottuvan aiempaa enemmän pieniin ja voimakkaasti kasvuhakuisiin yritysryhmiin. Suuremmissa pk-yrityksissä rahoituksen kysyntäodotukset ovat selvästi viime syksyä alemmat.

Sopeutuminen jatkuu, maksuvaikeudet vähentyneet

Suhdanteen paraneminen on mahdollistanut sen, että yhä harvempi yritys on joutunut tekemään sopeutustoimia tai kohtaamaan maksuvaikeuksia.

Noin kolmannes pk-yrityksistä on talouskriisin takia joutunut sopeuttamaan toimintaansa. Sopeuttaminen on ollut sitä yleisempää mitä suuremmista pk-yrityksistä on kyse. Myös kasvuhakuisemmat yritykset ovat muita useammin joutuneet sopeuttamaan toimintaansa.

Huolestuttavaa tilanteesta kuitenkin on se, että huolimatta talouden kohentuneesta tilasta ja kasvunäkymistä, sopeutustoimia suunnittelevien pk-yritysten osuus on kääntynyt hienoiseen kasvuun.

Sopeutumiseen ja pk-sektorin rakennemuutokseen liittyvät myös sukupolven- ja omistajanvaihdokset. Niiden osuus on parin viime vuoden ajan pysynyt ennallaan: 27 prosentissa pk-yrityksistä odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavien 5 vuoden kuluessa. Omistajanvaihdosta tulee ajankohtaiseksi erityisesti keskisuurissa teollisuuden pk-yrityksissä.

Taluskriisin pitkän varjon vähittäinen väistyminen näkyy selvimmin maksuvaikeuksien määrässä. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on laskenut syksyn barometristä neljällä prosenttiyksiköllä 15 prosenttiin. Edelleen ollaan kuitenkin kaukana normaaleista talouden oloista, joissa vastaava osuus on vain muutamia prosentteja. Tilanne on kuitenkin parantunut kaikilla toimialoilla, erityisesti rakennusallalla.

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN
OVAT LAATINEET
SUOMEN YRITTÄJIEN:

johtaja
Timo Lindholm

ekonomisti
Petri Malinen

ympäristöekonomisti
Sampo Seppänen

Visuaalinen ilme,
kansikuva ja taitto:
suunnittelija
Lea Hult, Suomen Yrittäjät

Painopaikka:
Painomerkki Oy, Helsinki

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	1
Tiivistelmä	2
Sisällysluettelo	4
1. Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky	5
2. Pk-yritykset kansantaloudessa	7
3. Suhdanteet	8
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	8
3.2 Liikevaihto	10
3.3 Kannattavuus	11
3.4 Vakavaraisuus	12
3.5 Investoinnit	13
3.6 Tuotekehitys	14
3.7 Henkilökunnan määrä	15
3.8 Vienti	16
3.9 Tuonti	17
3.10 Tuotantokustannukset	18
3.11 Inflaatio-odotukset	19
4. Toimintaympäristö, kasvuhakuisuus ja kehittäminen.....	21
4.1 Pk-yritysten kasvustrategiat	21
4.2 Työllistämisen esteet	23
4.3 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset	25
4.4 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	26
4.5 Maksuvaikeudet	30
4.6 Suhdannetilanteeseen sopeutuminen	31
4.7 Talouspolitiikan tärkein tavoite	34
5. Yhteenveto alueellisista tuloksista	35
Pk-yritysbarometrin aluejako.....	36

1. PK-YRITYSBAROMETRIN AINEISTO JA ENNUSTEKYKY

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä työllistämisen esteitä. Barometrissa käsitellään aina myös ajankohtaisia teemoja – tällä kertaa yritysten maksuvaikeuksia sekä lähivuosien talouspolitiikan tärkeimpiä tavoitteita.

Innolink Research Oy teki kevään 2011 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä joulukuussa 2010 tammikuussa 2011. Vastaajina olivat 3 900 suomalaisen pk-yrityksen edustajat. Otantakehikkona on käytetty toimialaluokitusta TOL 2008 sekä Foneceta ProFinder -yritystietokantaa. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n =	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	578	15
	Rakentaminen	386	10
	Kauppa	811	21
	Palvelut	2040	53
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	1914	43
	5–9 henkilöä	883	23
	10–19 henkilöä	570	15
	20–49 henkilöä	351	9
	50+ henkilöä	162	4
LIIKEVAIHTO	Alle 0,20 milj. euroa	1211	32
	0,20–0,49 milj. euroa	761	20
	0,50–1,49 milj. euroa	918	24
	1,50+ milj. euroa	943	25
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	454	12
	Pääkaupunkiseutu	217	6
	Uusimaa	332	9
	Varsinais-Suomi	275	7
	Satakunta	127	3
	Kanta-Häme	173	5
	Päijät-Häme	109	3
	Pirkanmaa	437	11
	Kymenlaakso	133	3
	Etelä-Karjala	62	2
	Etelä-Savo	81	2
	Pohjois-Savo	189	5
	Pohjois-Karjala	129	3
	Keski-Suomi	216	6
	Etelä-Pohjanmaa	212	6
	Keski-Pohjanmaa	120	3
	Pohjois-Pohjanmaa	167	4
	Pohjanmaa	179	5
	Kainuu	59	2
	Lappi	144	4
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	3232	84
	Palkattu toimitusjohtaja	499	13
	Muut	106	3
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	2005–	694	18
	2000–2004	572	15
	1990–1999	1248	32
	–1989	1386	36
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	381	10
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1539	41
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1187	32
	Ei kasvutavoitteita	552	15
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	69	2
YHTEENSÄ		3900	100

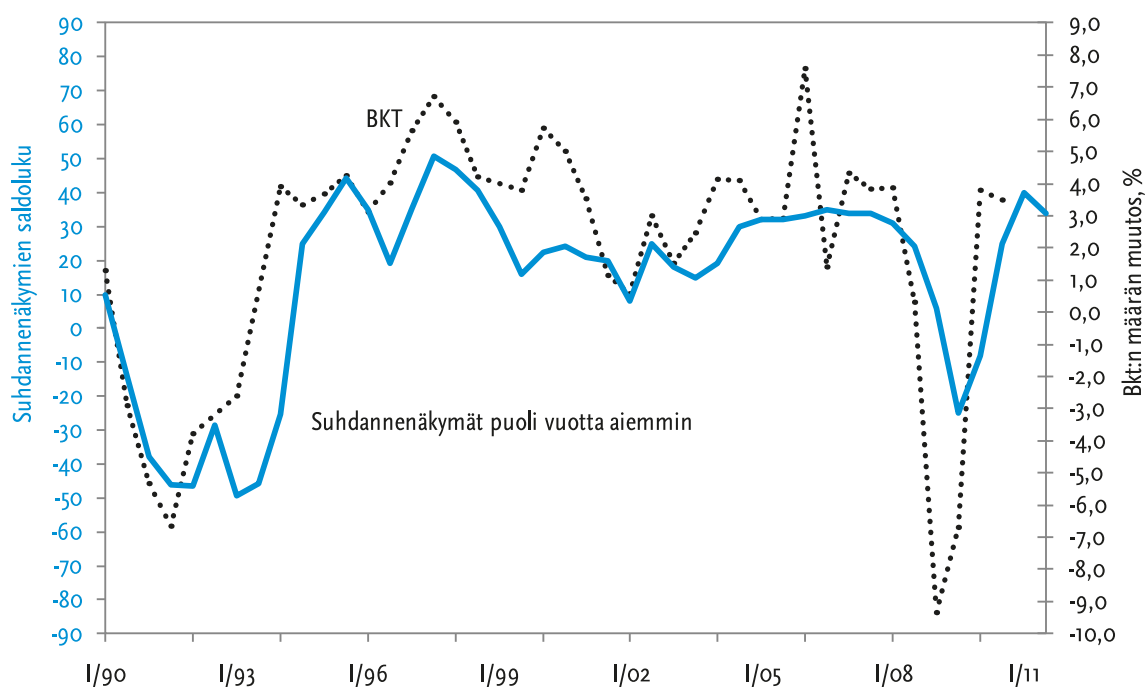
Pk-yritysten odotukset ovat ennakoineet tulevia suhdannekäänteitä suhteellisen hyvin. Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat kuitenkin osin seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten kehitystä viiveellä.

Kansainvälisen suhdannekehityksen heikkeneminen löi kaksi vuotta sitten nopeasti läpi vientiteollisuuteen pudottaen liikevaihtoa ja lisäten lomautuksia. Sen sijaan ko-

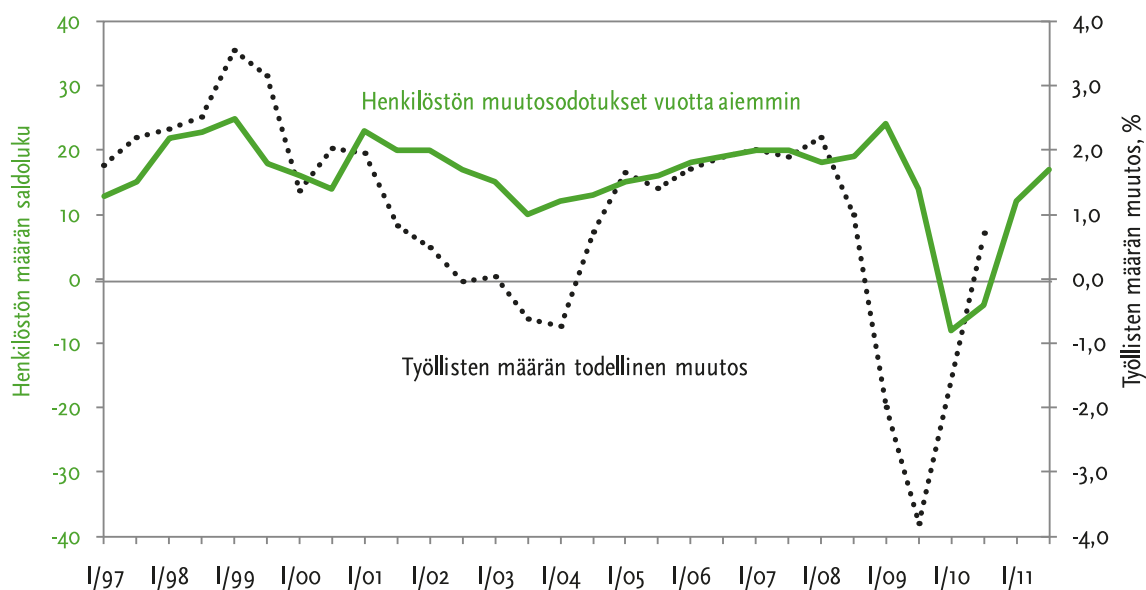
timarkkinoilla toimiviin pk-yrityksiin muutokset välittyivät hitaammin. Barometrin tulokset ennakoivat suhteellisen hyvin keväästä 2010 alkanutta talouden nousua kriisistä.

Myös barometrin ennustekyky työllisyydestä on hyvä. Tämä koskee myös viimeisintä käännettä: pk-yritysten henkilöstöodotusten selvä nousu jo alkuvuonna 2010 ennakoiti työmarkkinoiden toipumista, joka on edennyt yleisesti ennakoitua nopeammin.

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyys

2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA

Vuonna 2009 Suomessa oli Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan hieman yli 320 000 yritystä. Ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja yrityksiä oli vajaat 264 000. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärän kasvu jäi talouskriisin takia 700:aan. Viimeisten kymmenen vuoden aikana yritysten määrän vuosittainen nettokasvu on ollut keskimäärin 5 000.

Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2009 lähes 95 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus nousi jälleen kymmenyksellä ja oli 99,8 prosenttia.

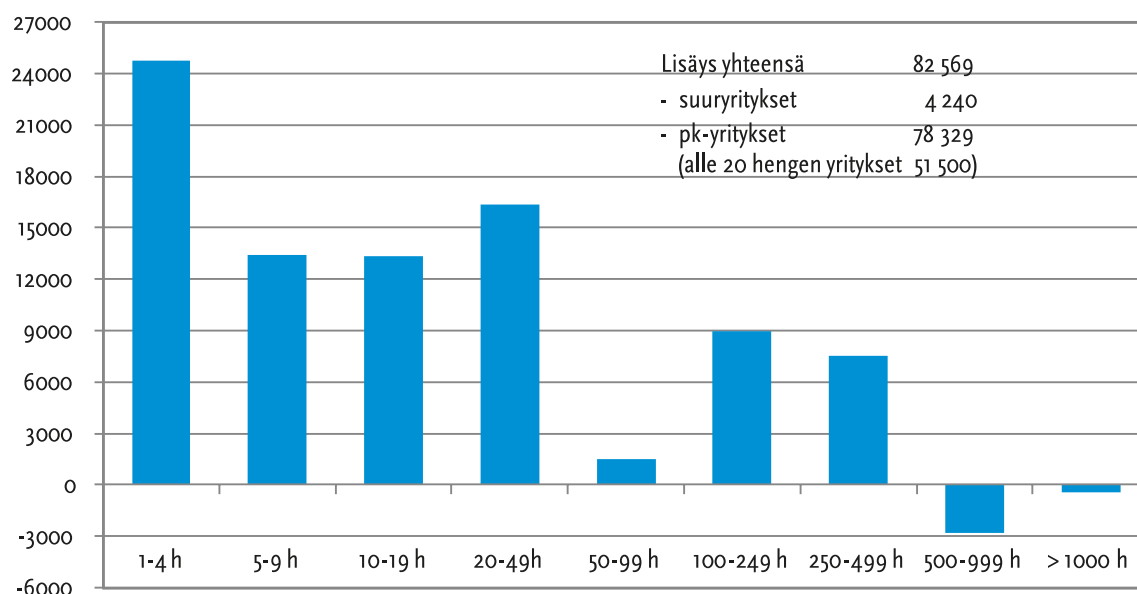
Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toissa vuonna 336 miljardia euroa. Vuoteen 2008 verrattuna talouskriisi leikkasi liikevaihtoa runsaat 15 prosenttia. Mikroyritysten osuus liikevaihdosta kuitenkin nousi runsaalla prosenttiyksiköllä noin 17 prosenttiin. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus oli 49 prosenttia. Suomalaiset tavoittele-

vat yritykset (pl. maatalous) työllistivät toissa vuonna 1 382 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli tasan neljännes ja koko pk-sektorin runsaat 62 prosenttia.

Pk-sektorin osuus yrityksiin syntyneistä työpaikoista aikavälillä 2001–2009 oli lähes 85 prosenttia. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi erittäin pienissä 1–4 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä, yrityksissä kumulatiivinen henkilöstön lisäys aikavälillä 2001–2009 oli runsaat 4 000 henkeä. Suuryritysten työllisten määrän vähäistä kasvua selittää osaltaan monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Vertailtaessa erikokoisten yritysten työllistävyttä on myös muistettava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen kasvun myötä.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä aikavälillä 2001–2009. Tilastokeskus.

3. SUHDANTEET

Tässä osiossa tarkastellaan pk-yritysten odotuksia erityisesti koko taloutta koskien: kuinka suhdanteen tilanteen arvioidaan muuttuvan ja miten pk-yritysten investoinnit sekä henkilökunnan määrä kehittyvät. Tarkastelun kohteena ovat myös yritystalouden tärkeimmät muuttujat kuten liikevaihto, kannattavuus ja vakavaraisuus. Lisäksi peilataan pk-yritysten vienti- ja tuontiodotuksia. Odotuksia hinnoista ja kustannuksista tarkastellaan loppu- ja välituotteiden hintojen sekä palkkojen osalta.

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten odotukset lähiajan talouskehityksestä tasaantuivat viime vuoden jyrkän nousun jälkeen. Suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku aleni viime syksyn barometristä 6 yksiköllä lukemaan +34. Tuoreinta saldolukua voidaan tulkita niin, että alkanut vuosi on yritysten liiketoiminnan näkökulmasta kohtuullisen hyvä, mutta talouskasvun ei uskota kiihtyvän.

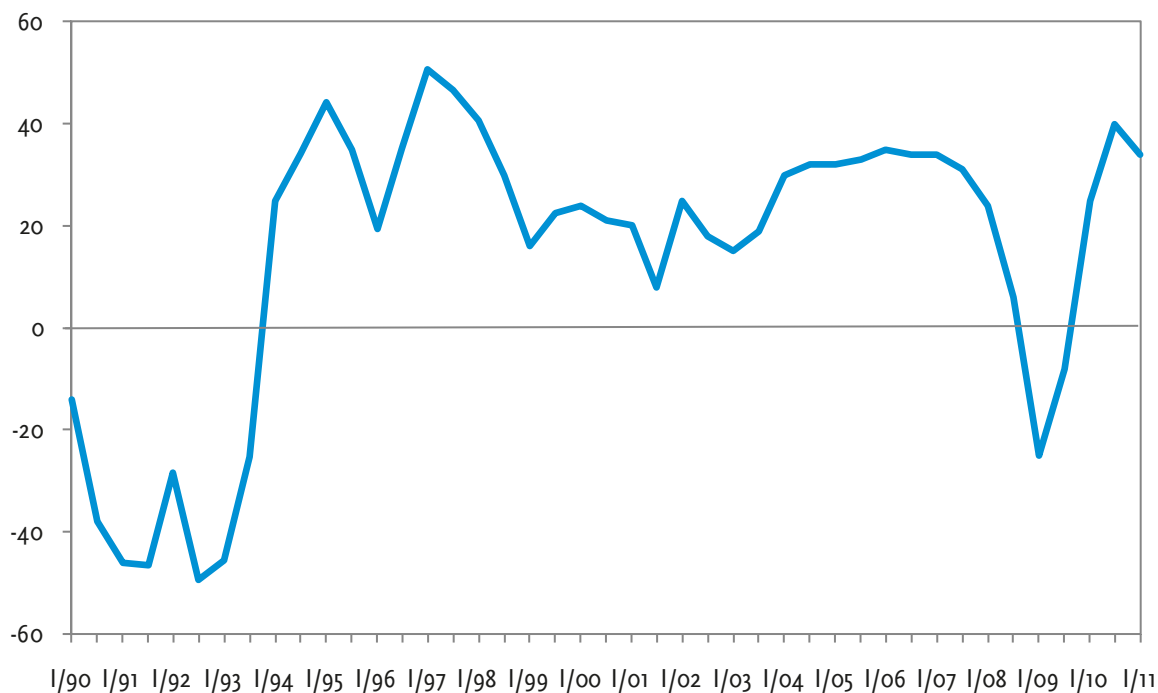
Yleinen piirre tuoreimmissa odotuksissa on se, että suhdanteiden arvioi pysyvän ennallaan aiempaa useampi pk-yritys toimialasta ja kokoluokasta riippumatta. Suurin muutos edelliseen barometriin nähden tapahtui

teollisuuden suhdannenäkemyksessä: saldoluku putosi 11 yksikköä, mutta pysyy silti muita toimialoja korkempana.

Rakentaminen erottuu edelleen muista toimialoista selvästi varovaisemmilla odotuksillaan. Harmaa talous, tiukka kilpailutilanne sekä käännettyyn arvonlisäveroon kohdistuvat epäilyt painavat rakennusalan saldolukua.

Viime vuoden tapaan pk-yritysten nousu talouskriisistä etenee tämän barometrin tulosten mukaan suurempien pk-yritysten johdolla. Muita valoisimmat odotukset ovat nyt 20–49 henkeä työllistävillä yrityksillä.

Kuva 4: **Suhdannenäkymät, saldoluku**

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku ^{x/}
Kaikki yritykset	43	48	9	34
Toimialoittain				
Teollisuus	48	44	8	40
Rakentaminen	37	52	11	26
Kauppa	47	43	10	37
Palvelut	41	51	8	33
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	85	14	1	84
Kasvuhakuiset	54	41	5	49
Asemansa säilyttäjät	29	61	10	19
Ei kasvutavoitetta	16	68	16	0
Toimintansa lopettavat	5	38	57	-52
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	38	53	9	29
5–9 henkilöä	46	45	9	37
10–19 henkilöä	48	41	11	37
20–49 henkilöä	53	41	6	47
yli 50 henkilöä	50	43	7	43
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	38	52	10	28
1990–1999	39	51	10	29
2000–2004	49	44	7	42
2004 jälkeen	54	40	6	48

^{x/} Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

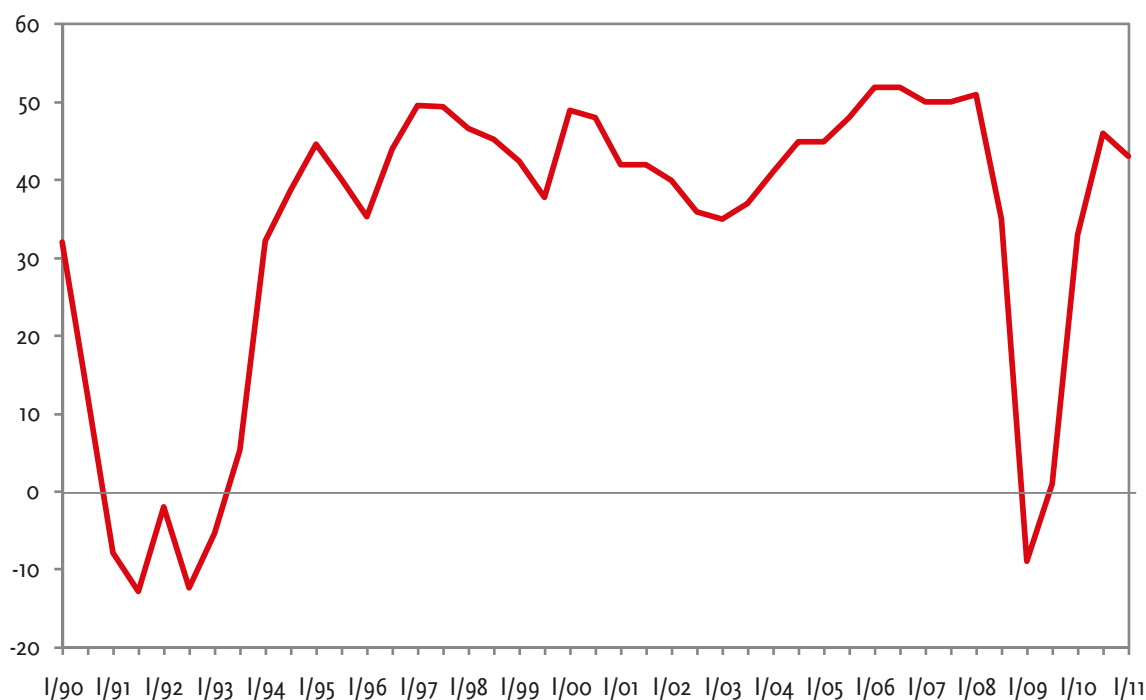
3.2 LIIKEVAIHTO

Suhteellisen korkea (+43) liikevaihto-odotusten saldoluku on selvin merkki pk-yritysten luottamuksesta lähiajan talouskehitykseen. Vuoden 2011 uskotaan olevan suhteellisen hyvää aikaa liiketoiminnan harjoittamiseen. Saldoluku aleni viime syksyn huipputasolta 3 yksiköllä, kun rakentamisen ja varsinkin teollisuuden odotukset palautuivat varovaisemmiksi ja kaupan odotuksen puolestaan nousivat hieman. Palveluissa näkemykset pysyivät lähes täsmälleen ennallaan. Teollisuuden nousua erittäin syvästä suhdan-

nekuopasta kuvaa se, että alan odotukset ovat edelleen hieman muita toimialoja korkeammat. Teollisuuden sisällä yrityskohtainen vaihtelu sekä nykytilanteen että odotusten suhteen on kuitenkin suurta.

Kovimmat liikevaihto-odotukset ovat vähintään 50 henkeä työllistävillä yrityksillä. Niistä kolme neljästä arvioi liikevaihtonsa kasvavan. Kun alenevaan liikevaihtoon varautuu vain muutama prosentti näistä yrityksistä, tulee saldoluvuksi erittäin korkea +70.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	54	35	11	43
Teollisuus	59	31	10	49
Rakentaminen	42	43	15	27
Kauppa	57	32	11	46
Palvelut	54	36	10	44

3.3 KANNATTAVUUS

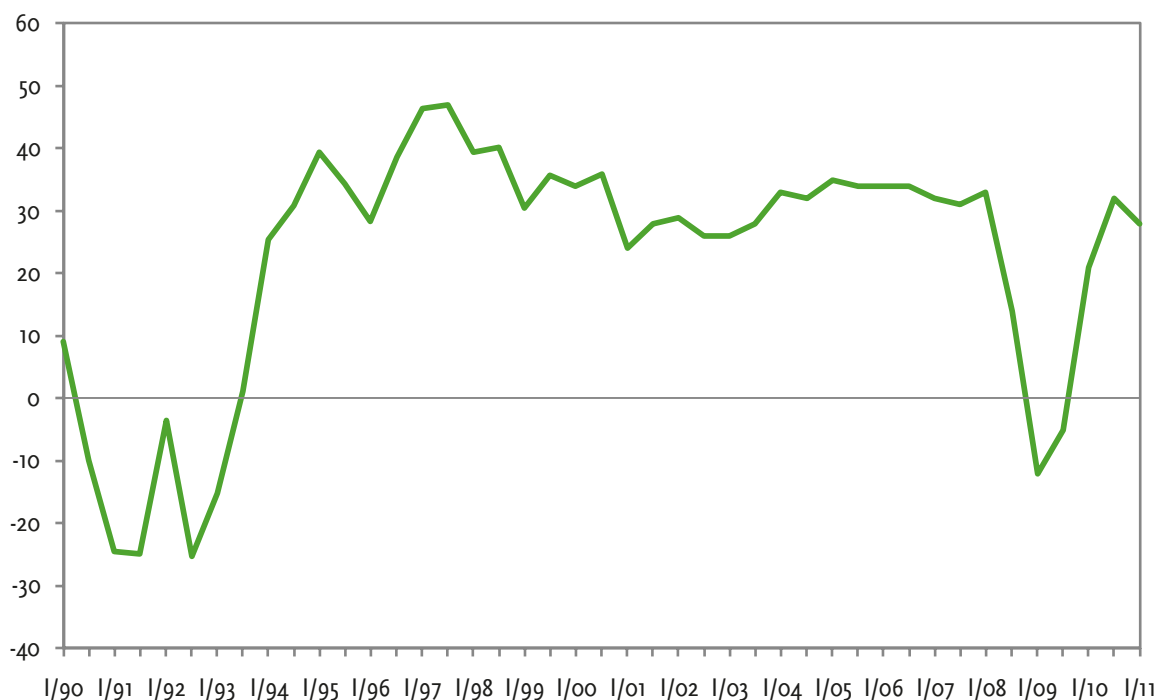
Samoin kuin liikevaihdossa odotukset kannattavuuden kehityksestä ovat hieman laskeneet. Ero viime syksyn saldolukuun on 4 yksikköä. Oleellista ja positiivista on kuitenkin se, että saldoluvultaan negatiivisten kannattavuusnäkömien jakso jäi pk-yrityksillä melko lyhyeksi, noin vuoden mittaiseksi.

Kaikkein positiivisimmat kannattavuusodotukset ovat nuorilla, korkeintaan viisi vuotta toimineilla yrityksillä. Niillä saldoluku on +43 eli selvästi koko vastaajajoukon

keskiarvon yläpuolella. Vuosikymmeniä toimineilla yrityksillä muutosodotukset ovat tälläkin osa-alueella muita varovaisemmat.

Toimialoista rakentamisen ja kaupan saldoluvut pysyivät täsmälleen viime syksyn tasolla. Teollisuus notkahti hieman, mikä tasoitti toimialojen väliset erot odotuksissa varsin pieniksi. Rakennusalalla kannattavuusnäkömät ovat vieläkin muita aloja vaisummat.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	41	46	13	28
Teollisuus	46	40	14	32
Rakentaminen	35	51	14	21
Kauppa	42	46	12	30
Palvelut	41	47	12	29

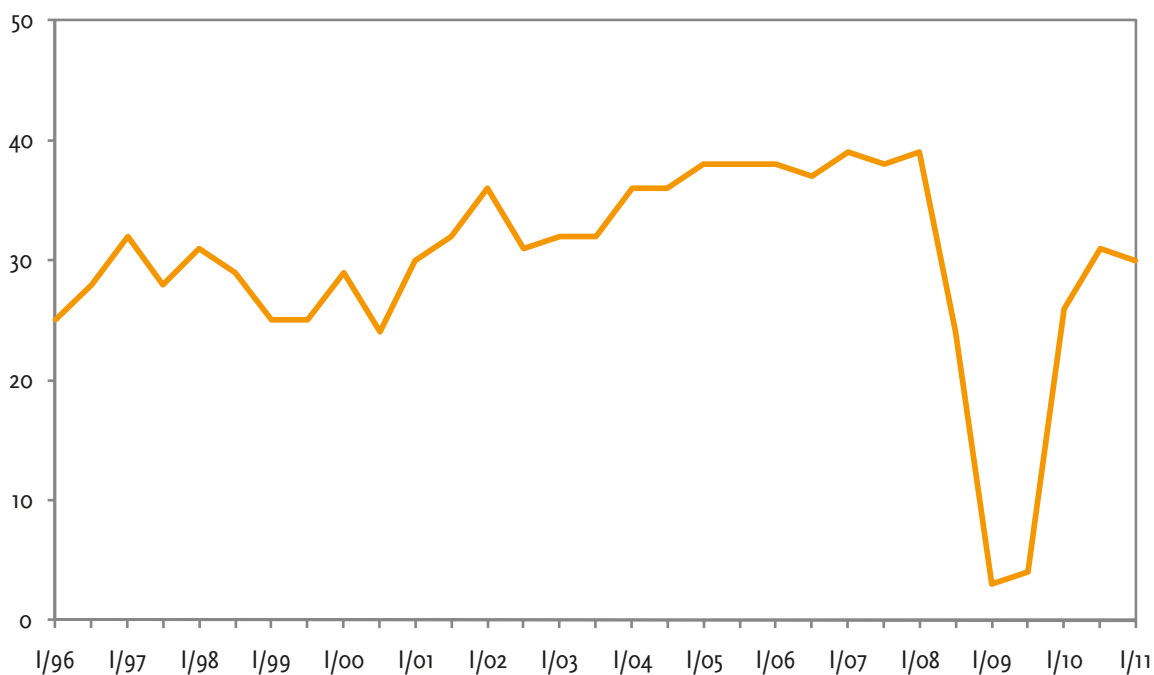
3.4 VAKAVARAIUUUS

Odotukset vakavaraisuutensa kehityksestä ovat pysyneet hyvin vakaina: saldolukujen muutokset viime syksystä ovat toimialoittain vain 1–2 yksikön luokkaa. Pk-yritysten toipuminen talouskriisistä näyttää siten edenneen melko vakaasti ilman suuria kielteisiä yllätyksiä.

Yritysten kokoluokittain näkemykset vakavaraisuuden kehityksestä tämän vuoden aikana ovat hyvin yhtenäiset, oleellisia eroja ei tule esiin sen enempää liikevaihdon kuin henkilömääränkään suhteen.

Voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset – joita barometrin vastaajista oli hieman alle 10 prosenttia – erottuvat koko vastaajajoukosta myös vakavaraisuusodotusten suhteen. Sama pätee kansainvälisillä markkinoilla toimiviin yrityksiin. Ulkomaisten tilausten vahvat kasvuodotukset heijastuvat selvästi kaikkiin liiketoiminnan odotuksiin.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	38	54	8	30
Teollisuus	42	50	8	34
Rakentaminen	35	57	8	27
Kauppa	40	53	7	33
Palvelut	38	55	7	31

3.5 INVESTOINNIT

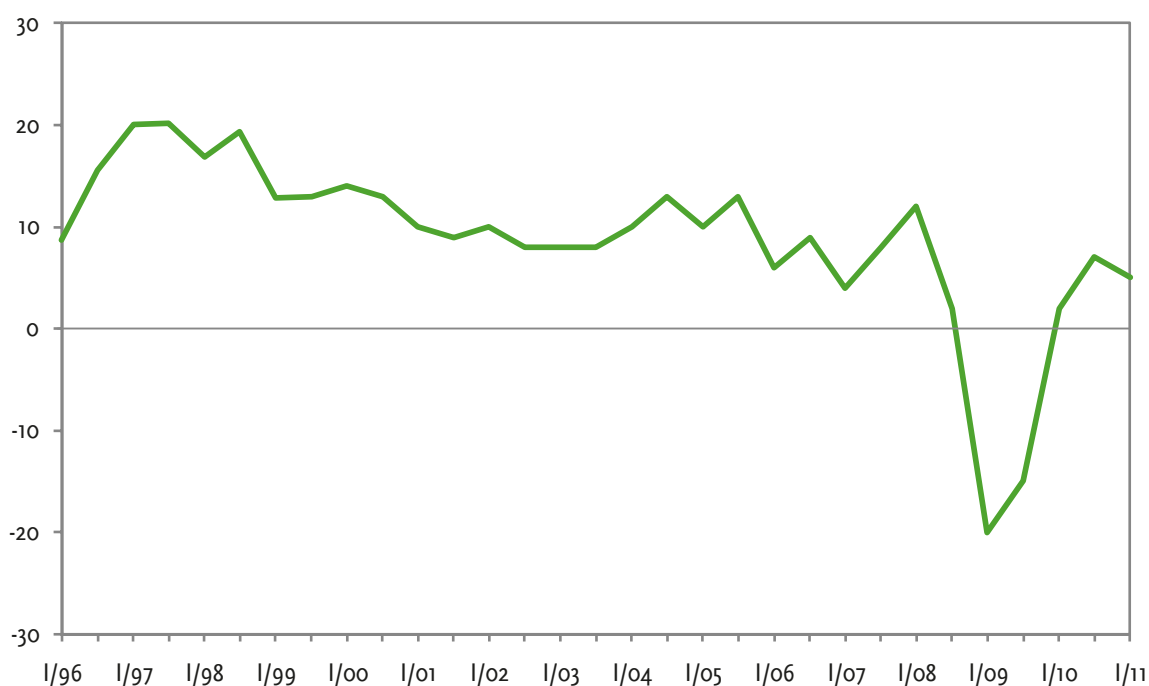
Näkemykset investointien kehityksestä ovat vieläkin jäljessä pk-yritysten muista odotuksista. Investointien saldoluku aleni syksystä kahdella yksiköllä tasolle +5, mikä on vain puolet investointiodotusten pitkän ajan keskiarvosta.

Oleelliset muutokset tapahtuivat teollisuudessa, jossa investointien kasvuodotukset nousivat kahdella prosenttiyksiköllä. Samalla kuitenkin investointien vähenemistä arvioivien osuus nousi 19 prosenttiin, mikä kuvaa teollisuuden kaksijakoista tilannetta.

Vain suurimmissa, vähintään 5 miljoonan euron liikevaihdon pk-yrityksissä investointiodotukset ovat kohtuullisen vahvat saldoluvin yltäessä lukemaan +16. Pienet yritykset ovat selvästi varovaisempia.

Investointeja jarruttelee osalla yrityksistä edelleen käyttämätön kapasiteetti ja myös esitykset listaamattomien yritysten maksamien osinkojen verotuksen kiristymisestä.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	22	61	17	5
Teollisuus	29	52	19	10
Rakentaminen	19	62	19	0
Kauppa	21	62	17	4
Palvelut	20	64	16	4

3.6 TUOTEKEHITYS

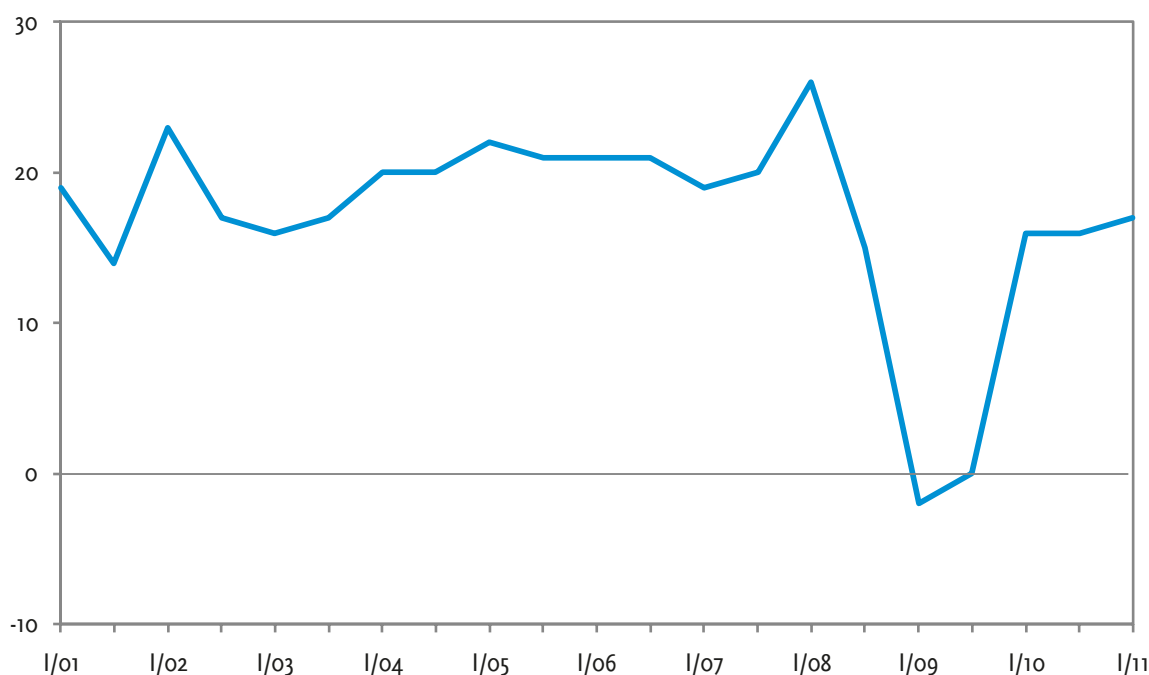
Investointeihin läheisesti liittyvät tuotekehityssuunnitelmat ovat nekin melko varovaiset. Saldoluku nousi syksystä yhdellä yksiköllä, mutta sen taso +17 on vielä normaalia alempi. Vain suurimmissa ja kansainvälisillä markkinoilla toimivilla pk-yrityksillä tuotekehityksen saldoluku on yli +30.

Kotimarkkina-aloilla tuotekehitysodotusten muutokset edelliseen barometriin nähden menivät ristiin: pal-

velualoilla ne notkahtivat, kun taas kaupan aiemmin vai- sut odotukset nousivat viidellä yksiköllä.

Nykyisen tasoiset odotukset tuotekehityksestä viittaavat melko hitaasti uudistuvaan liiketoimintaan. Muista erottuvat selvästi kansainvälisillä markkinoilla toimivat kasvuhakuiset pk-yritykset, joita barometrissa oli vain 2 % vastaajista. Näistä yrityksistä lähes 60 % ilmoitti lisäävänsä tuotekehitystä – eikä yksikään raportoinut sen vähenemisestä.

Kuva 9: Tuotekehityspanostusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset tuotekehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	26	65	9	17
Teollisuus	30	61	9	21
Rakentaminen	20	68	12	8
Kauppa	22	69	9	13
Palvelut	26	65	9	17

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

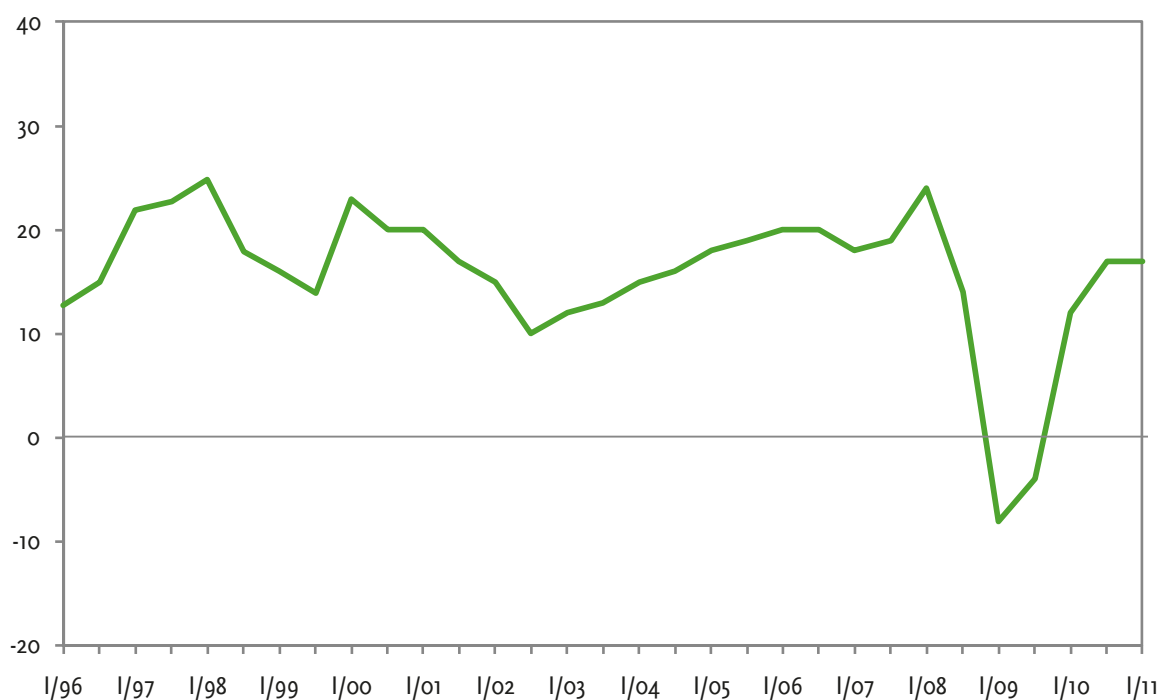
Pk-yritysten odotukset henkilömäärän muutoksesta putosivat negatiiviseksi vain vuonna 2009 ja silloinkin henkilöstön väheneminen jäi pelättyä pienemmäksi. Nyt odotukset vakiintuivat saldolukuun +17, kun joka neljäs pk-yritys ilmoittaa lisäävänsä työvoimaansa ja kaksi kolmasosaa pitää sen ennallaan.

Suomen kotimarkkinoiden vakaus näkyy kaupan henkilöstöodotuksissa, jotka nousivat syksystä neljällä yksiköllä.

Henkilöstöodotusten positiivisuus suhteessa investointi-odotuksiin viittaa siihen, että monilla pk-yrityksillä on vapaata kapasiteettia, jonka käyttöaste on nousussa. Se lisää henkilömäärää mutta ei vielä investointeja.

Mitä pienemmästä yrityksestä on kyse, sitä vähäisemmät ovat henkilöstön vähentämisaikheet. Tämä on luonnollista, koska pienissä yrityksissä henkilöstön vähentäminen merkitsee yleensä myös liiketoiminnan oleellista supistamista.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	25	67	8	17
Teollisuus	28	61	11	17
Rakentaminen	24	65	11	13
Kauppa	24	70	6	18
Palvelut	25	69	6	19

3.8 VIENTI

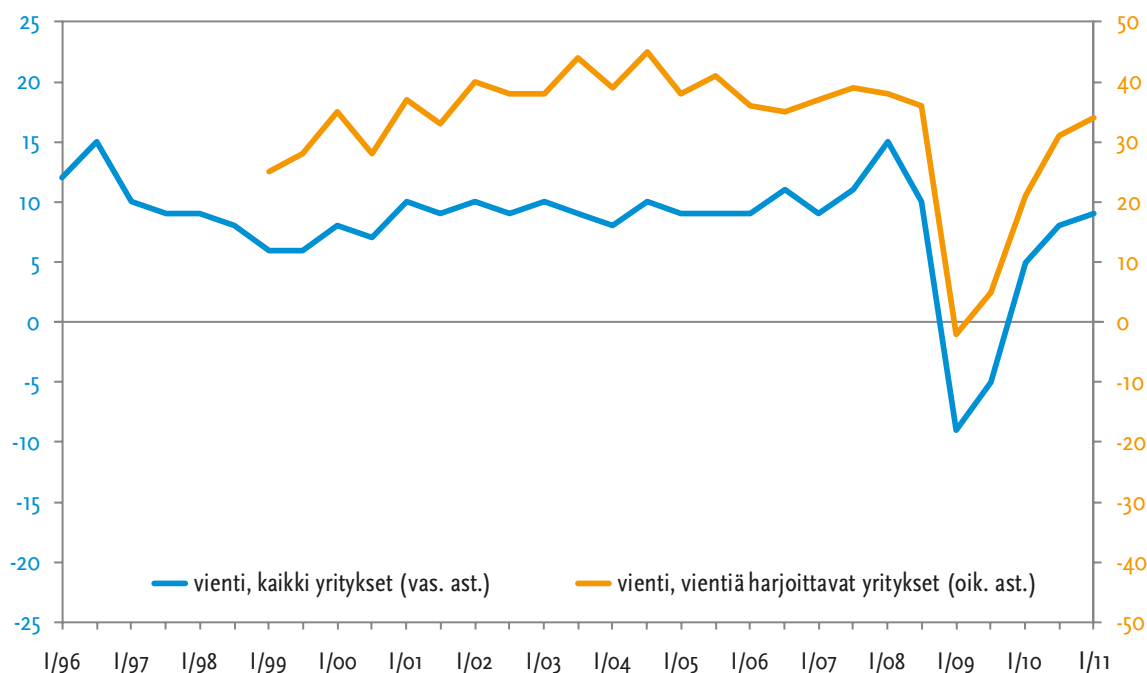
Teollisuuden tilauskannan kasvu nosti pk-yritysten vientitodotusten saldolukua 3 yksiköllä lukemaan +34. Jo 45 prosenttia teollisuusyrityksistä näkee vientinsä kasvavan ja kaikilla pk-yrityksillä vastaava osuus ylitti 40 prosentin rajan. Vuosi sitten viennin kasvuun luotti vain joka neljäs pk-yritys.

Vientiä harjoittava pk-yritysten joukko ei ole laajentunut – pikemminkin päinvastoin. Esimerkiksi teollisuudessa vientiyritysten osuus (65 prosenttia) on nyt 2 prosenttiyksikköä

sikköä alempi kuin viime syksynä. Vuoden takaisesta laskua on kertynyt 4 prosenttiyksikköä.

Aiempien barometrien tapaan positiivisimmat vientitodotukset kasaantuvat teollisuuden suurempiin pk-yrityksiin, jotka työllistävät yli 50 henkeä ja saavuttavat vähintään 5 miljoonan euron liikevaihdon. Näistä yrityksistä kaksi kolmasosaa luottaa nyt vientinsä kasvuun.

Kuva 11: Viennin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 9: Vientiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Vientiä harjoittavat	29	63	12	30	22

Taulukko 10: Vientiyritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	41	52	7	34
Teollisuus	45	49	6	39
Rakentaminen	36	50	14	22
Kauppa	40	52	8	32
Palvelut	39	56	5	34

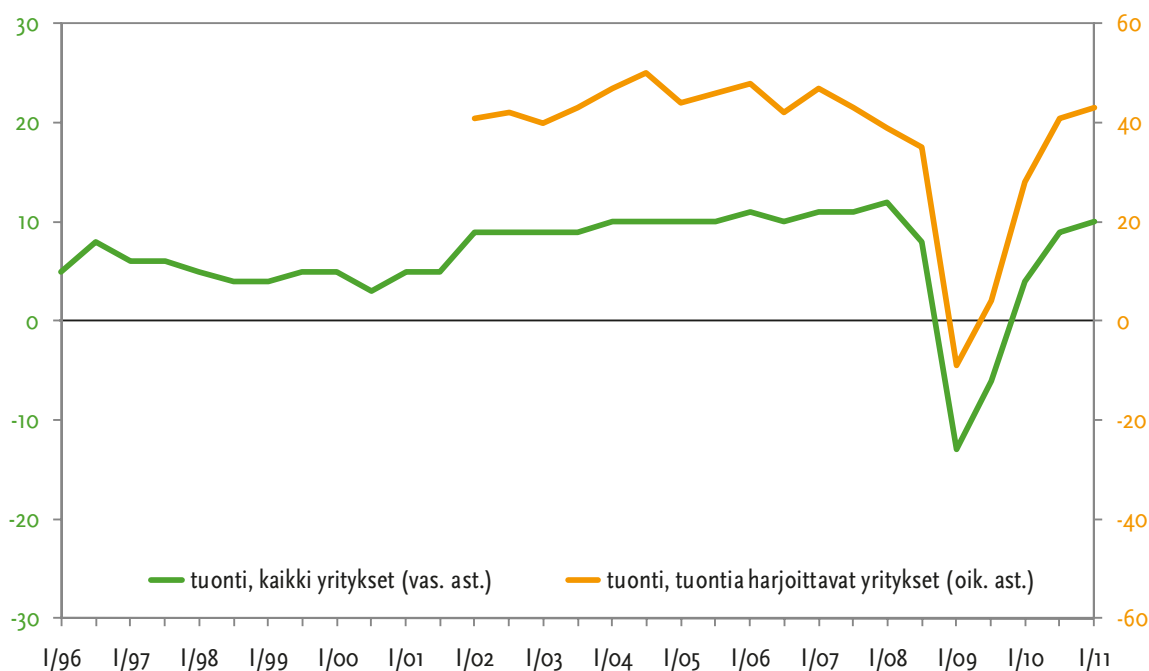
3.9 TUONTI

Myös tuonnissa saldoluvut nousivat viime syksystä, mutta odotusten muutokset olivat hieman pienempiä kuin viennissä. Suurin muutos kirjattiin palvelualoilla, jossa saldoluku nousi 6 yksiköllä.

Kaupan alan korkea saldoluku +52 erottuu muista toimialoista ja heijastaa luottamusta kotimaiseen kysyntään. Paranevan työllisyyden nähdään edistävän kaupan myyntiä, vaikka inflaatio syökin kuluttajien ostovoimaa viimevuotista enemmän.

Tuontia harjoittavien yritysten kokoluokittainen jakauma on selvästi tasaisempi kuin viennissä. Barometrin vastaajista yli puolet tuontia harjoittavista yrityksistä on alle 10 hengen yrityksiä. Myös tuontiodotukset ovat suhteellisen tasaiset erikokoisten yritysten kesken.

Kuva 12: Tuonnin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 11: Tuontiyriyten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Suoraa tuontia harjoittavat	25	42	10	55	11

Taulukko 12: Tuontiyriyten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	50	43	7	43
Teollisuus	48	47	5	43
Rakentaminen	34	53	13	21
Kauppa	58	36	6	52
Palvelut	39	53	8	31

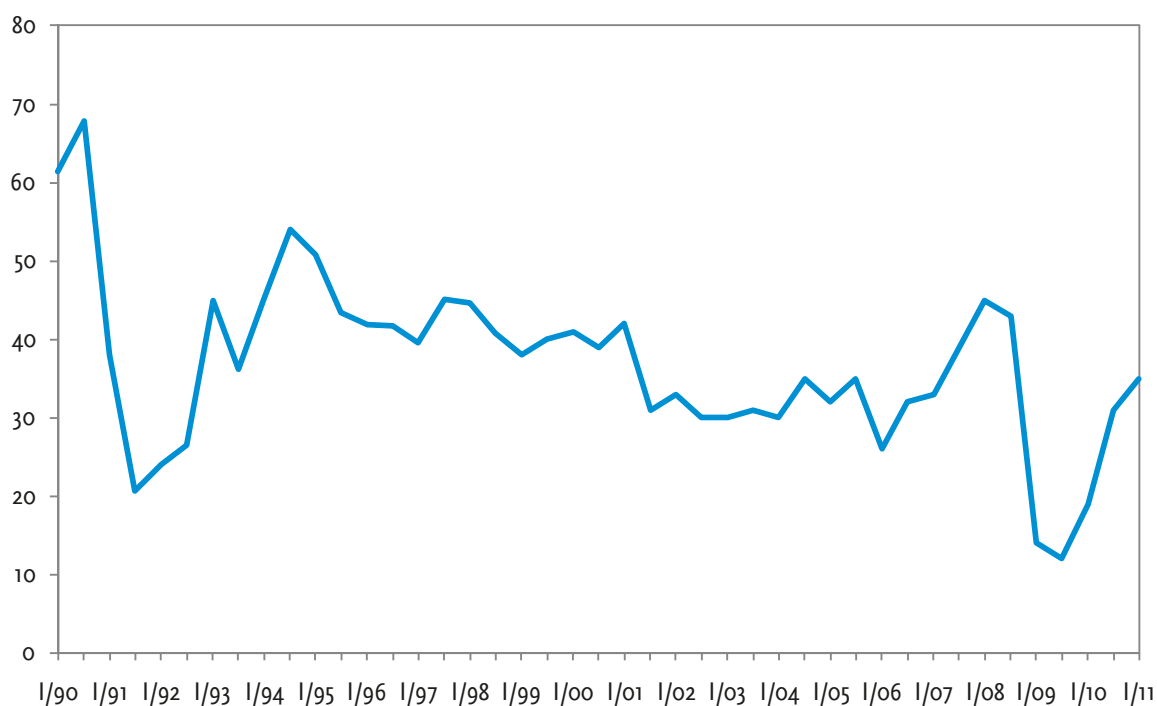
3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

Pk-yritysten arviot tuotantokustannustensa noususta ovat kohonneet kautta linjan. Saldoluvun 4 yksikön nousu tulee kaupasta ja palveluista. Kaupan alan pk-yritysten saldoluku kohosi 9 yksiköllä. Yli puolet kaupan suurista pk-yrityksistä näkee kustannusten kasvavan tänä vuonna. Sen sijaan teollisuudessa näkemys tuotantokustannusten kas-

vusta painottuu alan pieniin yrityksiin, joilla sopeutumiskeinot ovat suuria heikommat.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten odotukset tuotantokustannusten nousuvauhdista ovat nyt lähestyneet pitkän ajan keskiarvoa. Myös näkemysten erot toimialojen välillä ovat kutistuneet varsin pieniksi.

Kuva 13: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 13: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvavat %	Pysyvät ennallaan %	Alenevat %	Saldoluku
Kaikki yritykset	44	47	9	35
Teollisuus	47	40	13	34
Rakentaminen	49	41	10	39
Kauppa	42	52	6	36
Palvelut	44	48	8	36

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

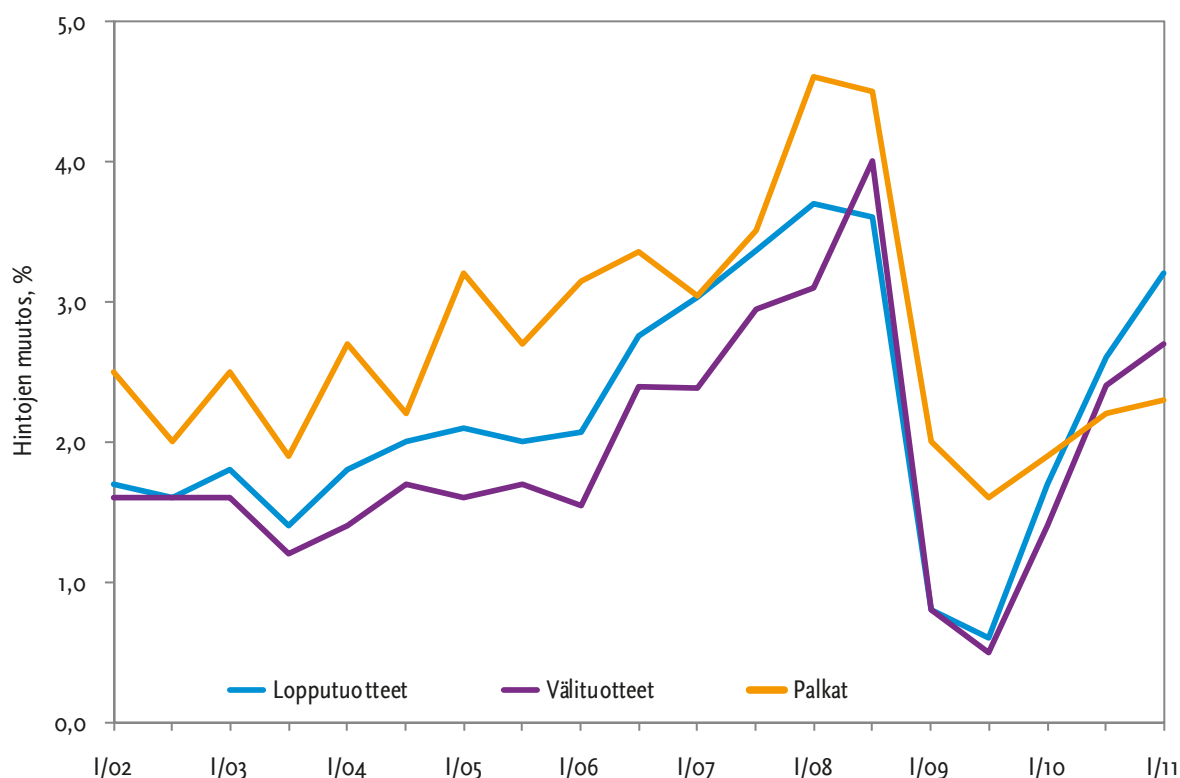
Pk-yritysten näkemykset hintojen ja palkkojen nousuvauhdista tänä vuonna ovat hyvin lähellä tuoreimpia inflaatioennusteita. Toimialoittaiset erot lopputuotehintojen noususta ovat lähes olemattomat. Sama koskee palkkoja.

Viime syksyn barometrissa tapahtunut muutos, jossa hintaodotukset nousivat palkkojen nousuodotusten yläpuolelle, on edelleen säilynyt. Pk-yritysten palkkaodotuksia voidaan pitää suhteellisen varovaisina. Vain kauppa

erottuu hieman muista toimialoista, kun kaupan alan pk-yritysten arvio palkkojen noususta on nyt 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin viime syksynä.

Odotus lopputuotehintojen palkkoja nopeammasta noususta ei kuitenkaan näy kannattavuusodotusten nousuna. Selityksenä on yleisten tuotantokustannusten aiempaa kovempi kohoaminen.

Kuva 14: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 14: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Lopputuotteet %	Välituotteet %	Palkat %
Kaikki yritykset	3,2	2,7	2,3
Teollisuus	3,2	3,1	2,3
Rakentaminen	3,3	3,0	2,1
Kauppa	3,1	3,0	2,5
Palvelut	3,2	2,5	2,2

Taulukko 15: Odotukset hintojen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Nousevat %	Pysyvät ennallaan %	Laskevat %	Saldoluku
Lopputuotteet				
Kaikki yritykset	55	42	3	52
Teollisuus	56	40	4	52
Rakentaminen	56	42	2	54
Kauppa	60	34	6	54
Palvelut	52	46	2	50
Välituotteet				
Kaikki yritykset	57	41	2	55
Teollisuus	66	31	3	63
Rakentaminen	65	33	2	63
Kauppa	61	35	4	57
Palvelut	51	48	1	50
Palkat				
Kaikki yritykset	61	38	1	60
Teollisuus	71	28	1	70
Rakentaminen	68	30	2	66
Kauppa	60	37	3	57
Palvelut	56	42	2	54

4. TOIMINTAYMPÄRISTÖ, KASVUHAKUISUUS JA KEHITTÄMINEN

Tämä osio käsittelee pk-yritysten toimintaympäristöä: kasvuhakuisuutta ja työllistämisen esteitä. Työllistämisen yleisten esteiden lisäksi on selvitetty erikseen työsuhteeseen palkkaamisen esteitä. Osiossa kuvataan myös pk-yritysten rahoitusta ja jatketaan yritysten maksuvaikeuksien tarkastelua. Edelleen tarkastellaan myös sopeutuminen taloustilanteeseen. Ajankohtaan liittyen tarkastelun kohteena ovat myös pk-yritysten odotukset lähivuosien talouspolitiikan linjasta.

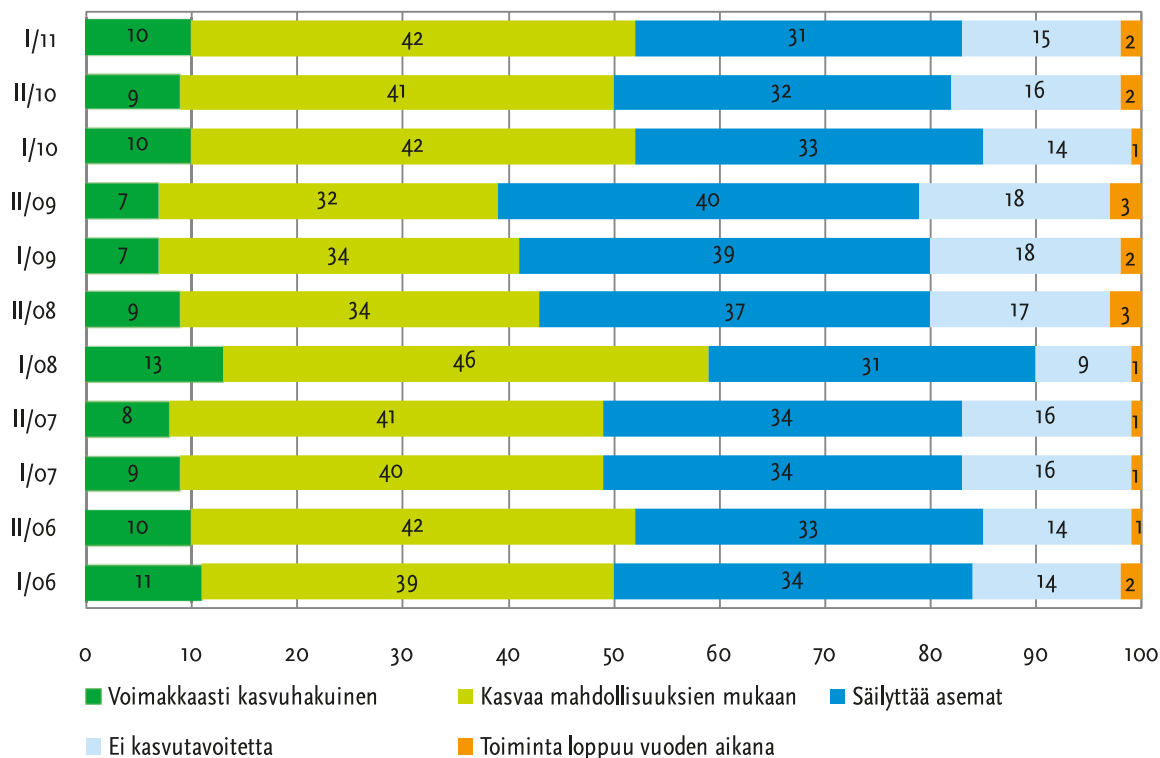
4.1 PK-YRITYSTEN KASVUSTRATEGIAT

Joka kymmenes pk-yritys ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja 42 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Vastaajista 15 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita ja kaksi prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on lähes kolmasosa. Talousnäkymien pysyessä positiivisina kasvuhakuisuus on edelleen lievästi parantunut ja on kriisiä edeltäneellä tasolla.

Kasvuhakuisuuttaan on parantanut erityisesti rakentaminen. Rakentamisen kohdalla kasvuhakuisuuden nou-

suun lähtö on kestänyt kauemman kuin muilla aloilla ja edelleenkin se on hieman alhaisempaa kuin muilla aloilla. Positiivista on kuitenkin se, että yhä harvemmassa ovat ne rakennusalan yritykset, joilla ei ole minkäänlaista kasvutavoitetta. Palveluissa on muita aloja enemmän yrityksiä, joilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita. Kasvuhakuisuus on yleisempää nuoremmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Luonnollisesti laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Kuva 15: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus

	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Kaikki yritykset	10	42	31	15	2
Toimialoittain					
Teollisuus	13	49	27	10	1
Rakentaminen	7	33	42	14	4
Kauppa	11	48	31	8	2
Palvelut	10	40	30	18	2
Kokoluokittain					
Alle 5 henkilöä	5	35	34	22	4
5–9 henkilöä	10	48	33	8	1
10–19 henkilöä	16	45	29	9	1
20–49 henkilöä	18	53	25	4	0
Yli 50 henkilöä	28	55	15	2	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	7	41	36	14	2
1990–1999	8	41	32	17	2
2000–2004	12	47	28	12	1
2004 jälkeen	18	44	24	12	2

4.2 TYÖLLISTÄMISEN ESTEET

Niiden pk-yritysten, joilla ei ole tarvetta työllistää, osuus on jatkanut edelleen hienoista laskua. Pk-yrityksistä 28 prosentilla ei ole tarvetta työllistää, kun osuus oli vuosi sitten 29 prosenttia. Työllistämistarpeita on etenkin rakentamisessa ja teollisuudessa. Työllistämistarpeet ovat nousseet kaikilla toimialoilla lukuun ottamatta palveluja, joissa tarve on vähentynyt. Työllistämistarvetta arvioidaan olevan muita useammin kasvuhakuisimmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä.

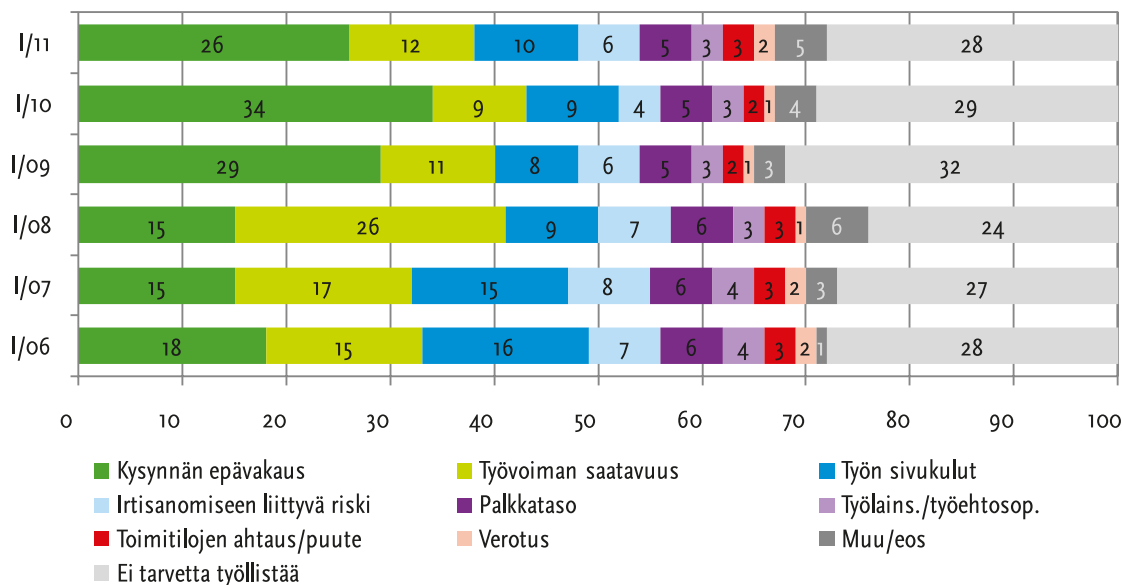
Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus, työvoiman saatavuus ja työn sivukulut. Kysynnän epävakauden merkitys työllistämisen esteenä on laskenut selvästi. Sen sijaan ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat kääntyneet uudelleen kasvuun. Työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat ovat kasvaneet kaikilla toimialoilla.

Teollisuudessa ja rakentamisessa työllistämisen esteeksi koetaan erityisesti kysynnän epävarmuus. Työvoi-

man saatavuus on noussut teollisuudessa uudelleen merkittäväksi työllistämisen esteeksi ja erityisen pahana ongelmana se on rakentamisessa. Myös palveluissa se muodostaa selkeän esteen työllistämiseksi. Vaikka työn sivukulujen merkitys työllistämisen esteenä on noussut kaikilla toimialoilla, on se yhdessä työvoimakustannusten kanssa muita toimialoja merkittävämpi este kaupassa. Kaupassa sen sijaan kysynnän epävakautta ei pidetä aivan samassa määrin ongelmana kuin muilla toimialoilla.

Pienemmissä ja nuoremmissa pk-yrityksissä työllistämisen esteeksi nähdään muita useammin työn sivukulut. Suuremmissa pk-yrityksissä esteeksi koetaan erityisesti työvoiman saatavuus – samoin kuin kasvuhakuisimmissa yrityksissä. Niin ikään suuremmissa yrityksissä laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten ohella kysynnän epävarmuus korostuu.

Kuva 16 : Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

Selvitettäessä tarkemmin syitä (kts. taulukko 18), joita pk-yritykset pitävät työsuhteeseen palkkaamisen esteinä, nousee keskeisiksi syiksi paitsi työvoiman saatavuus, myös työn sivukulut ja irtisanomisen vaikeus. Työvoiman saatavuus on ongelma reilulle kolmannekselle yrityksistä. Lähes neljännekselle yrityksistä työn sivukulut estävät palkkaamisen ja 18 prosenttia yrityksistä näkee esteeksi mahdolliseen irtisanomistilanteeseen liittyvät vaikeudet.

Kaikille toimialoille tyypillinen työvoiman saatavuus koetaan erityisen suureksi palkkaamisen esteeksi rakentamisessa, jossa yrityksistä 42 prosenttia ilmoittaa sen pahimmaksi esteeksi ja palveluissa, jossa 38 prosenttia yrityksistä kokee tilanteen olevan niin.

Työn sivukulut ovat lähes neljännekselle yrityksistä pahin palkkaamisen este rakentamisessa, kaupassa ja

palveluissa. Teollisuudessa se on pahin este viidennekselle yrityksistä.

Mahdolliseen irtisanomiseen liittyvät vaikeudet ovat erityisesti teollisuuden ja kaupan ongelmia. Näiden alojen yrityksistä 22 prosenttia ilmoittaa sen olevan pahin palkkaamisen este.

Pienemmissä pk-yrityksissä palkkaamisen este on muita useammin työn sivukulut, jonka ilmoittaa pahimmaksi esteeksi lähes kolmannes vastaajista. Suuremmissa pk-yrityksissä esteeksi koetaan erityisesti työvoiman saatavuus ja irtisanomisen vaikeus, jonka noin neljännes ilmoittaa pahimmaksi esteeksi.

Taulukko 17: Yrityksen työllistämisen pahin este

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Ei tarvetta työllistää	26	19	16	29	32
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Kysynnän epävakaus	36	44	41	33	34
Palkkataso	7	4	4	11	7
Työn sivukulut	14	13	15	16	14
Irtisanomiseen liittyvä riski	8	9	8	10	6
Muu lainsäädäntö/työehtosopim.	5	6	3	5	4
Työvoiman saatavuus	17	12	19	13	21
Yhtiön toimitilojen ahtaus/puute	4	5	1	5	4
Muu, ml. verotus	9	7	9	7	10

Taulukko 18: Työsuhteeseen palkkaamisen este

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Työvoiman saatavuus	35	30	42	27	38
Palkkataso	12	14	8	15	10
Työn sivukulut	22	20	23	24	23
Irtisanomisen vaikeus	18	22	15	22	15
Vuokratyön joustavuus	2	4	3	2	2
Verotus	3	3	3	3	3
Jokin muu	8	7	6	7	9

4.3 SUKUPOLVEN- TAI OMISTAJANVAIHDOKSET

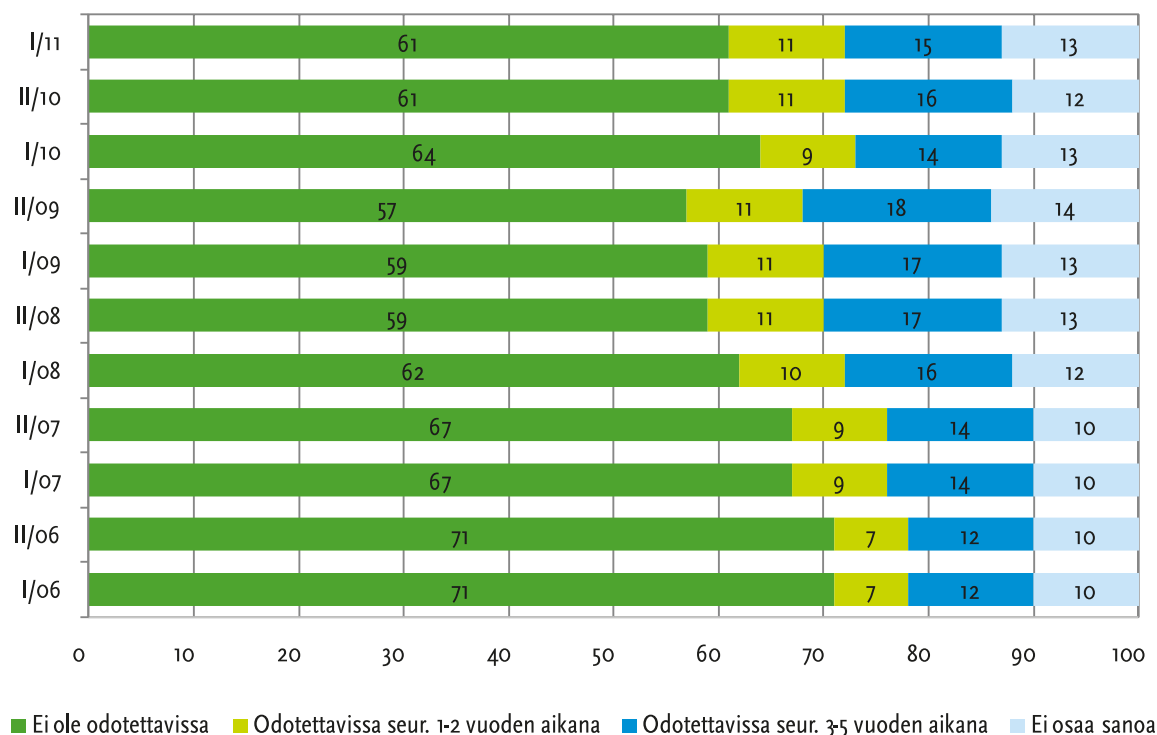
Yrityksistä 26 prosentissa odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden kuluessa. Kokonaisosuus on säilynyt parin viime vuoden tasolla. Vastaajista 61 prosenttia ei usko sukupolven- tai omistajanvaihdoksen mahdollisuuteen seuraavan 5 vuoden aikana oman yrityksen kohdalla.

Tarve sukupolven- tai omistajanvaihdoksiin riippuu vahvasti yrityskoosta ja lisääntyy yrityskoon kasvaessa. Yksinyrittäjistä vain 12 prosenttia tunnistaa tarpeen, mutta suurimmissa pk-yrityksissä tarve on noin kolmanneksella. Väliin jäävässä joukossa tarve sukupolven- tai omistajanvaihdoksiin on reilussa neljänneksessä yrityksiä. Yksinyrittäjien tarve sukupolven- tai omistajanvaihdoksiin on laskenut kahden viimeisen vuoden aikana reilulla

kolmanneksella, mutta muiden yrityskokojen kohdalla ei merkittävää muutosta ole tapahtunut. Omistajanvaihdos tulee ajankohtaiseksi erityisesti keskisuurissa teollisuuden pk-yrityksissä. Vähiten tarvetta sukupolven- tai omistajanvaihdoksiin on palvelusektorilla.

Yrittäjien ikärakenne on selvästi vinoutuneempi kuin palkansaajien. Väestön ikääntymisen seurauksena sukupolven- tai omistajanvaihdoksia tai vaihtoehtoisesti yritystoiminnan päättymisiä onkin tulevana vuosina odotettavissa runsaasti. Mikäli nämä tapahtuisivat ennakoitussa aikataulussa, merkitsisi se vuosittain noin 10 000 sukupolven- tai omistajanvaihdoksen mahdollisuutta ja tarvetta seuraavan viiden vuoden aikana.

Kuva 17: Sukupolven- tai omistajanvaihdoksen odotettavuus seuraavan 5 vuoden aikana, % pk-yrityksistä

4.4 ULKOINEN RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖ

Vaikka tilanne rahoitusmarkkinoilla on ollut poikkeuksellinen ja nopeasti vaihteleva, ovat pk-yritysten rahoitus-suunnitelmat pysyneet melko vakaina. Tämä koskee sekä ulkoisen rahoituksen ottamista viimeisten 12 kuukauden aikana että tätä vuotta koskevia suunnitelmia.

Hieman yli joka toisella pk-yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Tämä osuus on säilynyt lähes muuttumattomana yhtä lailla nousukauden kuin taantumankin oloissa. Myös rahoituksen pankkikeskeisyys

on säilynyt huolimatta siitä, että markkinoilla useita muitakin rahoituksen tarjoajia ja lähteitä.

Yritysten kokoluokittain lainaa ottaneiden joukko on entistä kaksijakoisempi. Alle 10 hengen yrityksissä niiden yritysten osuus, joilla on lainaa, on hieman alentunut. Sen sijaan kokoluokassa yli 50 hengen yritykset pankki- tai muuta lainaa omaavien osuus 6–7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin viime syksynä tai vuosi sitten. Tämä kah-tijako voi heijastella rahoituksen saatavuuden eroja toimialoittain ja erikokoisten yritysten kesken.

Taulukko 19: **Ulkoisen rahoituksen yleisyys**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
On lainaa rahoituslaitoksista	51	69	53	53	45
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
On lainaa rahoituslaitoksista	68	55	49	34	24
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
On lainaa rahoituslaitoksista	42	55	63	65	72

Taulukko 20: **Ulkoisen rahoituksen ottamisen yleisyys**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Ottanut rahoitusta	29	40	33	28	25
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Ottanut rahoitusta	47	33	25	16	7
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Ottanut rahoitusta	20	32	39	42	53

Talouden alkanut nousu ei ole vielä lisännyt pk-yritysten halukkuutta ulkoisen rahoituksen hankintaan. Kaikista barometrin pk-yrityksistä 23 prosenttia aikoo hakea rahoitusta tänä vuonna. Osuus aleni prosenttiyksikön viime syksystä ja kaksi vuoden takaisesta tilanteesta. Oleellimmat muutokset ovat teollisuuden ja rakennusalan rahoituksen hakuaikomusten palautuminen vuoden takaiselle tasolle.

Tärkeimpänä ulkoisen rahoituksen käyttötarkoituksena on pysynyt käyttöpääoma. Ero muihin tarkoituksiin on kuitenkin kaventunut selvästi edellisiin barometreihin verrattuna. Se kertoo pk-yritysten maksuvalmiuden alkaneen kohentua. Investointeihin suunnitellun rahoituksen osalta tilanne on aivan sama kuin puoli vuotta aiemmin: 18 prosenttia rahoitusta hakevista pitää kone- ja laiteinvestointien laajennusta tärkeimpänä kohteena. Myöskään aikomukset korvausinvestointeihin tai rakennushankkeisiin eivät ole mainittavasti lisääntyneet.

Rahoituksen käyttö yrityskauppoihin ja omistusjärjestelyihin näyttää pysyvän entisellään, vaikka yrittäjät ikäänkään ja taluskriisi on muovannut kilpailutilannetta

monilla aloilla. Vain 6 prosenttia rahoitusta hakevista pk-yrityksistä pitää näitä järjestelyitä ensisijaisena rahoituksen tarpeen syynä.

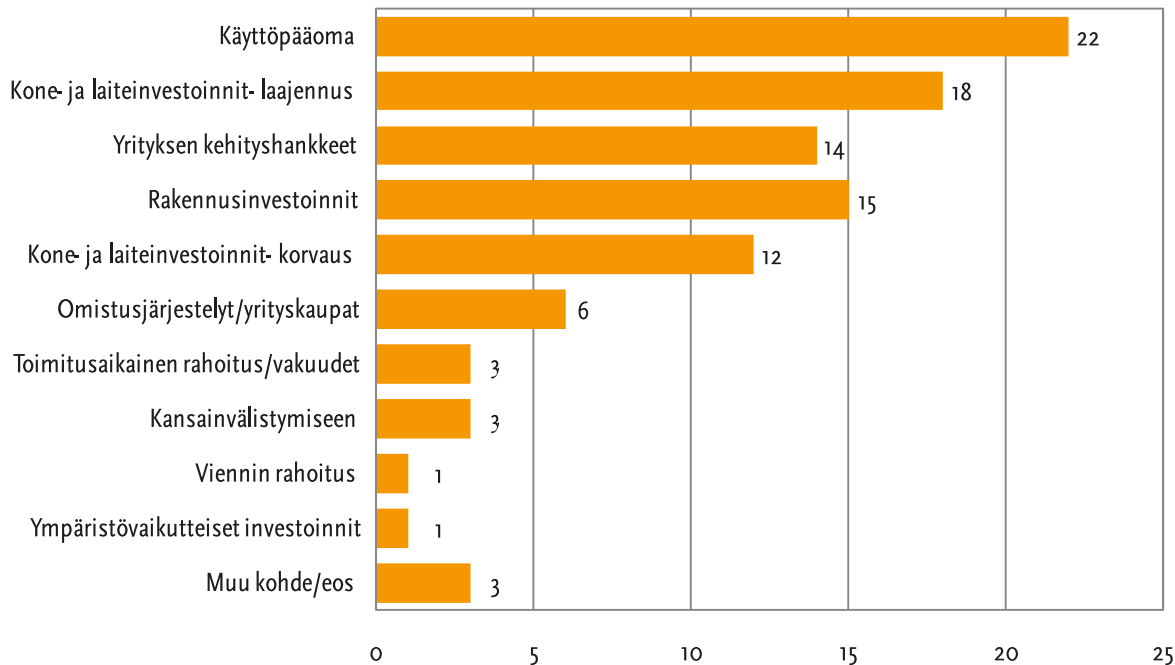
Toimialoittain tarkasteltuna käyttöpääoman tarve väheni syksystä eniten rakentamisessa ja kaupassa. Palvelualoilla ja teollisuudessa se pysyi lähes entisellään.

Rahoitusaikomukset kone- ja laitekapasiteetin laajentamiseen vaihtelevat toimialoittain selvästi. Rakennus- alalla ne nousivat viime vuoden matalalta tasolta, teollisuudessa puolestaan vähenivät hieman.

Kauppa erottuu muista toimialoista siinä, että muuten vähäiset yrityskauppa- ja omistusjärjestelyt ovat kaupan pk-yrityksillä selvästi nousussa. Viime syksynä vain 3 prosenttia kaupan yrityksistä suunnitteli rahoituksen hakemista ensisijaisesti näihin tarkoituksiin. Nyt vastaava osuus nousi 12 prosenttiin.

Rahoituksen tarve yrityksen kehityshankkeisiin on teollisuudessa keskimääräistä yleisempää, ja myös nousu viime syksyn tilanteesta on suurempi kuin muilla aloilla.

Kuva 18: Ulkoisen rahoituksen tärkein käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo ottaa rahoitusta	23	35	28	22	20
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Aikoo ottaa rahoitusta	51	28	17	8	1
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo ottaa rahoitusta	16	28	28	37	46

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus kasvuhakuisuuden mukaan

	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	3	11	19	33
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	13	22	17	12
Rakennusinvestoinnit	16	14	16	14
Ympäristövaikutteiset investoinnit	2	0	0	0
Käyttöpääoma	27	19	23	21
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	5	6	6	9
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	1	1	0	0
Kansainvälistyminen	8	3	0	0
Yrityksen kehityshankkeet	19	16	7	7
Toimitusaikaiset vakuudet	3	3	5	2
Muu tarkoitus	4	4	5	2

Taulukko 23: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	11	10	10	7	13
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	18	31	16	13	16
Rakennusinvestoinnit	13	12	19	11	13
Ympäristövaikutteiset investoinnit	1	1	1	1	0
Käyttöpääoma	27	24	29	38	23
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	5	4	6	3	6
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	1	1	0	2	0
Kansainvälistyminen	2	2	0	2	2
Yrityksen kehityshankkeet	14	9	8	16	17
Toimitusaikaiset vakuudet	4	5	8	3	3
Muu tarkoitus	5	2	3	4	7

Pk-yritysten rahoitus pysyy pankkikeskeisenä, vaikka toimialoittain rahoitussuunnitelmat vaihtelevatkin. Vain teollisuudessa pankkien osuus ulkoisen rahoituksen suunniteltuna lähteenä on nyt aiempaa suurempi. Muuten trendinä on rahoituksen kysynnän suuntautuminen hieman entistä enemmän rahoitusyhtiöiden suuntaan. Myös ELY-keskusten rooli rahoittajana on hienoisessa nousussa. Pääomasijoittajat nähdään aiempaa todennäköisempänä rahoituksen tarjoajana palvelualoilla. Teollisuudessa pääomasijoittajien asema notkahti viime vuodesta: nyt 5 prosenttia alan rahoitusta suunnittelevista pk-yrityksistä aikoo kääntyä pääomasijoittajien puoleen.

Finnveran suhdannelainojen ja -takausten kysyntäkymät ovat hyvin samankaltaiset kuin viime syksynä. Toimialoittain on silti tapahtunut erisuuntaisia muutoksia. Teollisuudessa näiden rahoituspalvelujen tarve on nyt loivasti vähenemässä ja muutos aiempaan nähden on huomattava. Sama koskee rakennusalaan. Sen sijaan kaupan pk-yrityksillä suhdannetuotteiden kysyntäodotukset ovat samaa luokkaa kuin vuosi sitten.

Alkaneena vuonna Finnveran suhdannelainojen kysynnän arvioidaan painottuvan aiempaa enemmän pieniin ja kasvuhakuisiin yrityksiin. Suuremmissa pk-yrityksissä rahoituksen kysyntäodotukset ovat viime syksyä alemmat.

Taulukko 24: **Ulkoisen rahoituksen aiotut lähteet */**

	Pankki %	Rahoitus- yhtiö %	Finnvera %	ELY-keskus %	Tekes %	Pääoma- sijoittaja %	Vakuutus- yhtiö %
Kaikki yritykset	76	20	29	19	11	9	5
Toimialoittain							
Teollisuus	81	23	37	33	14	5	4
Rakentaminen	82	28	26	12	4	5	6
Kauppa	77	12	29	12	9	9	7
Palvelut	71	21	25	17	12	13	5
Kasvuhakuisuuden mukaan							
Voimakkaasti kasvuhakuiset	72	19	48	30	27	21	8
Kasvuhakuiset	76	18	25	18	9	9	4
Asemansa säilyttäjät	81	25	21	12	2	1	4
Ei kasvutavoitetta	70	33	12	14	2	5	2
Perustamisvuoden mukaan							
ennen 1990	81	22	21	16	8	6	6
1990–1999	75	22	31	19	9	7	5
2000–2004	77	19	28	20	14	10	2
2004 jälkeen	70	16	40	25	18	20	6

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 25: **Finnveran suhdannelainan tai -takauksen ottamisaikomukset**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakenta- minen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo hakea suhdannerahoitusta	27	29	26	32	24
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvu- tavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Aikoo hakea suhdannerahoitusta	41	24	20	10	0
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo hakea suhdannerahoitusta	27	32	27	21	19

4.5 MAKSUVAIKEUDET

Suhdanne- ja liiketoimintanäkymien kohtuullisen pitkään jatkunut koheneminen näkyy vihdoin myös pk-yritysten kokemissa omissa maksuvaikeuksissa. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on laskenut syksyn barometrissa neljällä prosenttiyksiköllä 15 prosenttiin. Edelleen ollaan kuitenkin kaukana normaaleista talouden oloista, sillä normaaleissa oloissa maksuvaikeuksista raportoi yleensä vain muutama prosentti yrityksistä.

Tilanne on parantunut kaikilla toimialoilla. Erityisesti rakennusalalla tilanne on loppuvuoden vaikeuksien jälkeen kääntynyt parempaan ja laskua edellisestä barometrissa on 7 prosenttiyksikköä. Teollisuudessa ja palveluissa lasku on 4 prosenttiyksikköä ja kaupassa 3 prosenttiyksikköä.

Vaikka tilanne on parantunut kaikenkokoisten yritysten osalta, on tuloksista havaittavissa kahtalainen kehitys. Erityisesti pienimpien ja suurimpien pk-yritysten maksuvaikeudet ovat laskeneet voimakkaimmin ja laskua edellisestä barometrissa on keskimäärin 6 prosenttiyksikköä. Edelleen kuitenkin voidaan havaita, että pienemmissä kokoluokissa yritysten maksuvaikeudet ovat yleisempiä kuin suuremmissa kokoluokissa.

Suhdanteen koheneminen näkyy myös kasvuhaluisten yritysten maksuvaikeuksien yleisyydessä. Tulokset osoittavat selvästi, että kasvuhalukkaimpien yritysten maksuvaikeuksien ovat laskeneet voimakkaimmin kuin muiden yritysten.

Taulukko 26: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	15	16	19	18	13
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	14	15	15	24
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	14	14	13	8
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	11	16	16	19	

4.6 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

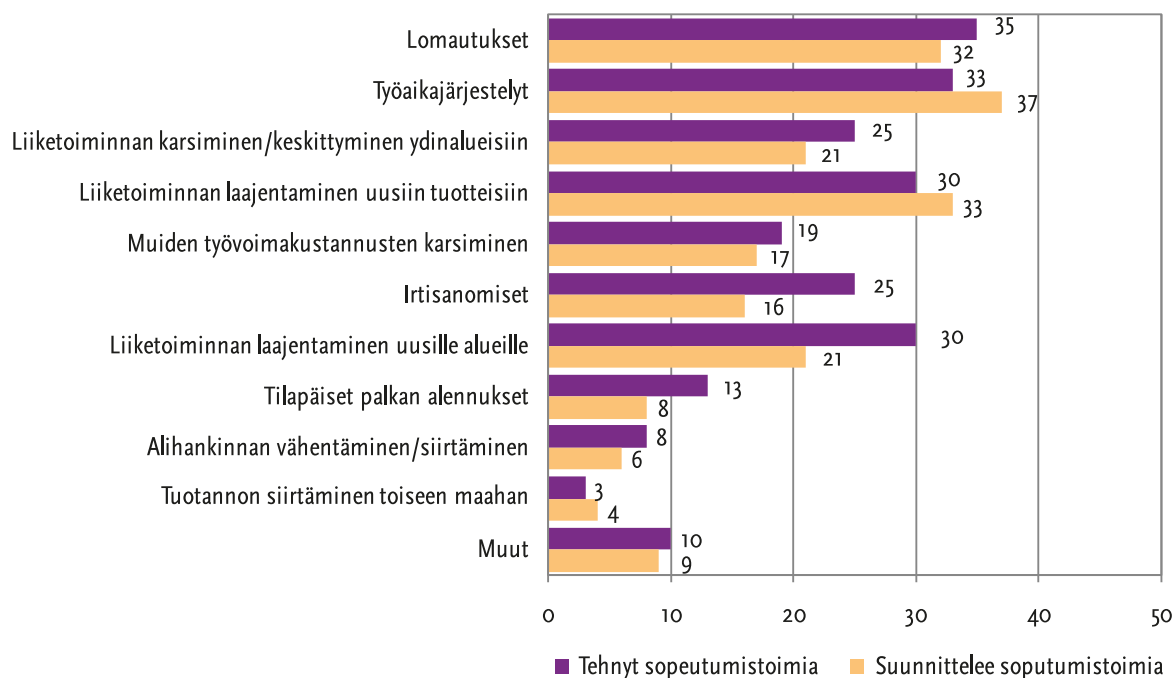
Suhdanteen paraneminen on mahdollistanut se, että yhä harvempi yritys on joutunut tekemään sopeutustoimia. Edelleen kuitenkin kolmannes pk-yrityksistä on joutunut tekemään sopeuttamistoimia suhdannekuopan vuoksi. Lisäksi 8 prosenttia on vielä suunnittelemassa sopeuttamistoimia suhdannetilanteen takia. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on laskenut syksyn tasolta selvästi, eli 6 prosenttiyksikköä, mutta sopeutustoimia suunnittelevien osuus on kääntynyt hienoiseen kasvuun, ollen 8 prosenttia syksyisen 7 prosentin sijaan. Teollisuudessa 44 prosenttia (49 % syksyllä) on tehnyt toimia, kun palveluissa vastaava osuus on 28 prosenttia (32 % syksyllä). Rakentamisessa 10 prosenttia (9 % syksyllä) on suunnittelemassa toimia. Teollisuudessa suunnittelevien osuus on noussut 9 prosenttiin (5 % syksyllä).

Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisemmin sopeuttamistoimia on jo tehty. Niin ikään kasvuhakuisemmat ovat muita useammin joutuneet sopeuttamaan toimintaansa. Sen sijaan toimien suunnittelussa ei ole eroa näiden tekijöiden suhteen.

Niistä, jotka ovat tehneet jo sopeuttamistoimia, 34 prosenttia on lomauttanut ja 33 prosenttia on tehnyt muita työaikajärjestelyitä. Niistä, jotka suunnittelevat tekevänsä sopeuttamistoimia, 32 prosenttia suunnittelee lomautuksia ja 37 prosenttia muita työaikajärjestelyitä. Työaikajärjestelyitä suunnittelevien osuus on noussut 6 prosenttiyksikköä. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 25 prosenttia jo sopeuttamistoimia tehneistä, ja sopeuttamistoimia suunnittelevista 16 prosenttia harkitsee irtisanomisia. Irtisanomisia tehneiden osuus ei ole muuttunut, mutta suunnittelevien osuus on noussut 2 prosenttiyksikköä.

Noin kolmanneksella yrityksistä sopeutumistoimiin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin. Lähes kolmanneksella toimia tehneistä ja viidenneksellä suunnittelevista toimet kohdistuvat liiketoiminnan laajentamiseen uusille alueille. Liiketoiminnan keskittämiseen yrityksen ydinalueisiin on turvautunut 25 prosentti toimia tehneistä ja suunnittelee turvautuvansa noin viidenneksellä toimia suunnittelevista. Nämä jälkimmäiset osuudet ovat laskeneet syksystä.

Kuva 19: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet, % yrityksistä, jotka tehneet tai suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 13 prosenttia ja 8 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoitiin toimien kohdistuvan palkan alennuksiin. Muita työvoimakustannuksia on karsinut tai suunnittelee karsivansa vajaa viidennes yrityksistä. Muita työvoimakustannuksia karsineiden tai karsimista suunnittelevien osuudet ovat laskeneet reilut 5 prosenttiyksikköä syksystä. Sopeuttamistoimia suunnittelevista ja tehneistä noin 5 prosenttia on suunnittelemassa tai on jo siirtänyt alihankintaa ulkomaille tai vähentämässä alihankintaa.

Lomautukset ja irtisanomiset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa ja kaupassa teollisuuden ohella. Alihankinnan ja tuotannon muutokset koskettavat erityisesti teollisuuden pk-yrityksiä. Rakentamisessa laajentaminen uusiin tuotteisiin on hieman muita aloja harvinaisempaa. Tilapäisiä palkan alennuksia on tehty ja harkitaan erityisesti kaupassa, palveluissa ja rakentamisessa samoin kuin muiden työvoimakustannusten karsimista.

Voimakkaammin kasvuhakuiset ovat hieman useammin joutuneet turvautumaan tai suunnittelemaan tuotannon ja alihankinnan siirtämisiä uusiin maihin sekä alihankinnan vähentämistä. Toisaalta kasvuhakuisemmat ja nuoremmat yritykset ovat muita useammin suunnittelemassa tai tehneet liiketoiminnan laajentamista uusiin tuotteisiin tai uusille alueille.

Työaikajärjestelyitä, muiden työvoimakustannusten karsimista ja liiketoiminnan karsimista lukuun ottamatta toimenpiteet ovat sitä yleisempiä mitä laajemmilla markkinoilla toimivista yrityksistä on kyse. Mitä suurempiin yrityksiin mennään henkilömäärältään, sitä yleisempiä ovat lomautukset, irtisanomiset ja työaikajärjestelyt sekä alihankinnan vähentäminen ja tuotannon siirtäminen toiseen maahan. Lomautuksiin on jouduttu turvautumaan tai suunnitellaan turvaututtavan muita useammin alihankintaa tekevissä pk-yrityksissä.

Taulukko 27: Pk-yritysten tekemät ja suunnitellut sopeuttamistoimet toimialoittain */

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Tehnyt sopeuttamistoimia	33	44	37	36	28
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	8	9	10	10	7
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	34	57	51	23	26
Irtisanomiset	24	32	26	23	19
Työaikajärjestelyt	34	35	22	30	38
Tilapäiset palkan alennukset	12	7	11	11	14
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	18	15	18	17	21
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	7	13	6	7	6
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	8	2	3	1
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	30	29	25	36	30
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	21	22	20	20	22
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	23	20	21	24	25
Muut	10	6	8	9	12

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 28: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet kokoluokittain */

	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Tehnyt sopeuttamistoimia	27	37	42	41	44
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	7	9	9	10	10
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	18	38	45	50	68
Irtisanomiset	15	23	27	34	55
Työaikajärjestelyt	26	38	39	40	48
Tilapäiset palkan alennukset	17	10	7	6	6
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	19	18	19	18	19
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	6	6	8	14	11
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	1	2	3	8	12
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	31	31	29	30	32
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	21	19	21	24	26
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	28	18	18	22	28
Muut	12	8	9	9	4

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.7 TALOUSPOLITIIKAN TÄRKEIN TAVOITE

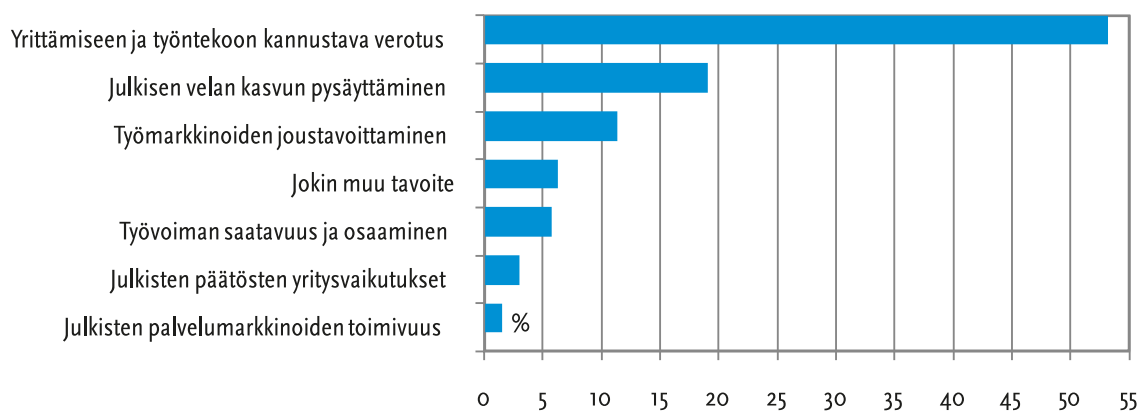
Pk-yritysten ja yrittäjien mielestä lähivuosien talouspolitiikassa nousee kolme tavoitetta yli muiden. Kaikkein tärkeimpänä tavoitteena pidetään yrittämisen ja työntekoon kannustavuuden lisäämistä verotuksen keinoin. Yli puolet barometrin vastaajista nimesi tämän kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi. Alueittain kannustava verotus saa ykköstarvoitteeksi eniten kannatusta Lapissa (65 prosenttia), Pohjois-Karjalassa (60 prosenttia) ja Helsingissä (59 prosenttia).

Kaksi muuta tärkeää tavoitetta ovat julkisen talouden velkaantumisen pysäyttäminen sekä työmarkkinoiden

joustavuuden lisääminen paikallisen sopimisen mahdollisuuksia laajentamalla.

Toimialoittein talouspolitiikanäkemykset olivat melko yhdenmukaiset. Kaupan alan pk-yrityksissä kannustava verotus sai 57 prosentin kannatuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi: Yritysten kokoluokittain painotukset vaihtelivat eniten työmarkkinoiden kohdalla: yli 50 henkeä työllistävien yritysten keskuudessa työmarkkinoiden nykyistä parempi joustavuus oli tärkein tavoite 21 prosentille vastaajista.

Kuva 20: Talouspolitiikan tärkein tavoite vuosina 2011–2015 pk-yritysten mielestä

5. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA

Suhdanneodotukset

Suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku aleni koko maan osalta viime syksyn barometristä 6 yksiköllä lukemaan +34. Yleisestä kehityksestä poikkeaa selkeästi Kainuu, jonka saldoluku nousi 8 yksikköä. Kainuut odotukset liikevaihdon kehityksen muutoksesta poikkeavat myös muista alueista ja tilanteen odotetaan paranevan Kainuussa 18 yksikköä samaan aikaan kun koko maan tasolla saldoluku laskee 3 yksikköä.

Positiivisimmat henkilöstöodotukset löytyvät paitsi tuttuun tapaan Helsingistä, myös Kainuusta, jonka saldoluku 27 on maan korkein. Suurimmat pudotukset ovat kohdistuneet Satakuntaan, jonka saldoluku laski 10 yksikköä.

Investointien saldoluku laski eniten, eli 11 yksikköä Satakunnassa ja Pohjois-Karjalassa, jonka saldoluku -2 on yhdessä Varsinais-Suomen, Kymenlaakson ja Etelä-Pohjanmaan kanssa alhaisin. Korkeimmat investointien saldolut ovat Helsingissä ja Pohjanmaalla, joka myös kasvatti saldolukuaan eniten, 6 yksikköä.

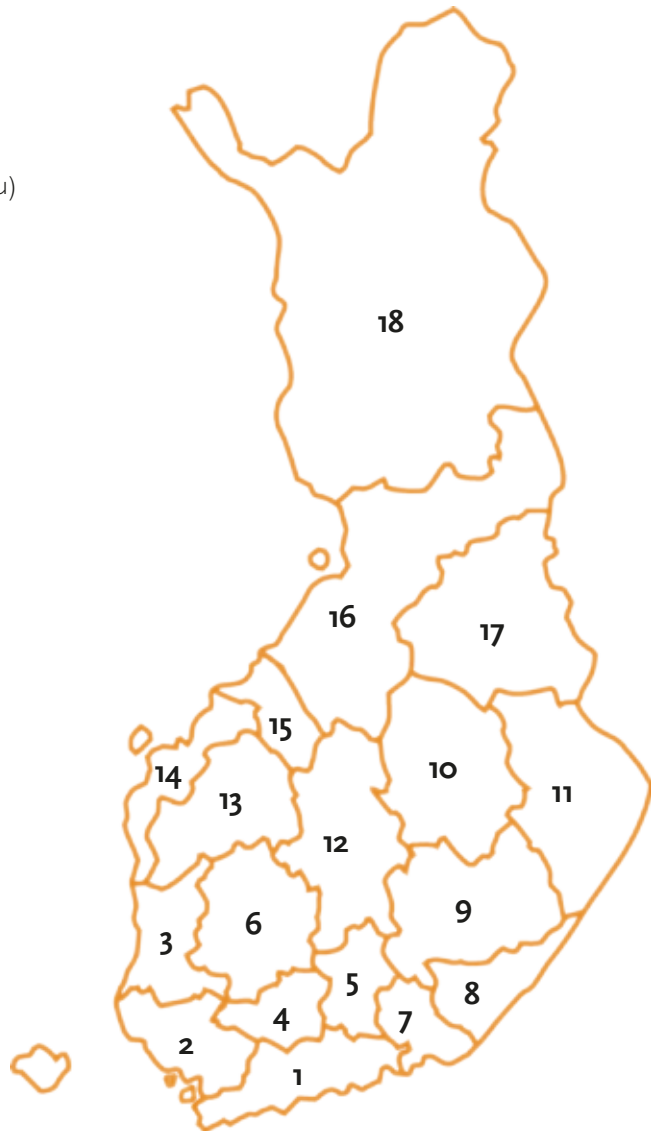
Kasvuhaluimmat yritykset löytyvät paitsi pääkaupunkiseudulta, myös Kainuusta, jossa 67 prosenttia yrityksistä pyrkii kasvamaan. Alhaisinta pk-yritysten kasvuhaluisuus on Kymenlaaksossa, Pohjois-Karjalassa ja Pohjanmaalla, joissa lähes viidenneksellä yrityksiä ei ole kasvutavoitteita ollenkaan.

Taulukko 29. Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Tuotekehityspanokset
Helsinki	46	34	26	13	12	18	37	35	33	20
Pääkaupunkiseutu	38	53	22	7	15	18	44	30	33	16
Uusimaa	38	45	19	9	12	14	33	29	31	17
Varsinais-Suomi	34	47	19	-2	3	9	35	29	30	13
Satakunta	33	37	11	9	15	15	40	31	33	21
Kanta-Häme	27	37	9	1	4	0	37	16	30	13
Päijät-Häme	40	49	18	3	18	18	40	42	43	24
Pirkanmaa	31	40	18	6	10	13	37	21	28	17
Kymenlaakso	25	34	11	-2	2	4	41	22	22	10
Etelä-Karjala	42	55	15	10	13	9	57	32	47	8
Etelä-Savo	40	45	23	4	0	4	38	31	33	20
Pohjois-Savo	27	39	15	-1	6	6	30	22	26	3
Pohjois-Karjala	26	36	14	-2	9	-1	33	22	22	15
Keski-Suomi	34	42	13	1	5	7	32	27	32	20
Etelä-Pohjanmaa	31	39	12	-2	4	7	31	27	29	13
Pohjanmaa	36	42	18	13	8	8	35	33	35	26
Keski-Pohjanmaa	28	40	17	9	7	4	20	24	19	7
Pohjois-Pohjanmaa	33	51	23	-1	14	15	42	34	42	20
Kainuu	33	50	27	2	2	-2	44	28	25	15
Lappi	29	32	9	2	2	-8	26	33	35	26
Koko maa	34	43	18	5	9	10	36	28	31	16

PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
  - Helsinki
  - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
  - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Kanta-Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Keski-Pohjanmaa**
16. **Pohjois-Pohjanmaa**
17. **Kainuu**
18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 Puhelin (09) 229 221, faksi (09) 2292 2980
www.yrittajat.fi

- **Etelä-Karjalan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelakarjala
 puhelin 010 470 1100
- **Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 puhelin (06) 420 5000
- **Etelä-Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 311
- **Helsingin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/helsinki
 puhelin 010 841 3020
- **Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/hame
 puhelin (03) 682 1153
- **Kainuun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kainuu
 puhelin 010 387 7870
- **Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 puhelin (06) 831 5292
- **Keski-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskisuomi
 puhelin 010 425 9200
- **Kymen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kymi
 puhelin (05) 544 3030
- **Lapin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lappi
 puhelin 0400 898 200
- **Länsipohjan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lansipohja
 puhelin (016) 221 701
- **Pirkanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pirkanmaa
 puhelin (03) 251 6500
- **Pohjois-Karjalan Yrittäjät**
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 010 470 7600
- **Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin 010 322 1981
- **Päijät-Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paijathame
 puhelin 010 3224 300
- **Pääkaupunkiseudun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
Espoon Yrittäjät ry,
 puhelin 010 422 1400
Kauniaisten Yrittäjät ry,
Grankulla Företagare rf,
 puhelin 010 420 6900
Vantaan Yrittäjät ry,
 puhelin (09) 823 7630
- **Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 puhelin (06) 356 0800
- **Satakunnan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/satakunta
 puhelin (02) 634 9900
- **Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/savo
 puhelin (017) 368 0500
- **Uudenmaan Yrittäjät ry -**
Nylands Företagare rf
www.yrittajat.fi/uusimaa
 puhelin (09) 274 5420
- **Varsinais-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
 puhelin (02) 275 7100

Pääkonttorit

- **Helsinki**
Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220
  - **Kuopio**
Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240
- Finnvera Oyj • valtakunnallinen vaihde 020 460 11
www.finnvera.fi

Aluekonttorit

- **Helsinki**
Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 3401
- **Joensuu**
Torikatu 9 A, 80100 Joensuu
Faksi 020 460 2163
- **Jyväskylä**
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Faksi 020 460 2299
- **Kajaani**
Kauppakatu 1, 87100 Kajaani
Faksi 020 460 3899
- **Kuopio**
Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3330
- **Lahti**
Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti
Faksi 020 460 2249
- **Lappeenranta**
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
Faksi 020 460 2149
- **Mikkeli**
Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690
- **Oulu**
Asemakatu 37, 90100 Oulu
Faksi 020 460 3944
- **Pori**
Valtakatu 6, 28100 Pori
Faksi 020 460 2349
- **Rovaniemi**
Maakuntakatu 10 • PL 8151, 96101 Rovaniemi
Faksi 020 460 2099
- **Seinäjoki**
Kauppatori 1–3, 60100 Seinäjoki
Faksi 020 460 2399
- **Tampere**
Hämeenkatu 9 • PL 559, 33101 Tampere
Faksi 020 460 3711
- **Turku**
Eerikinkatu 2, 20100 Turku
Faksi 020 460 3649
- **Vaasa**
Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

Pietarin-edustusto

- **Finnveran Pietarin edustusto
Finnish-Russian Innovation Center**
Ul. Bolshaya Konyushennaya, 4-6-8
Suomi-talo
191186 Pietari
PL 95, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956 faksi +7 812 603 2225

Työ- ja elinkeinoministeriö

Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 60 6000
www.tem.fi

- **Etelä-Pohjanmaan ELY**
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puhelin 020 636 0030
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa
- **Etelä-Savon ELY**
Mikonkatu 3 ja 5, 50101 Mikkeli
puhelin 020 636 0120
www.ely-keskus.fi/etela-savo
- **Hämeen ELY**
Rauhankatu 10, 15110 Lahti
Raatihuoneenkatu 11, 13100 Hämeenlinna
puhelin 020 636 0130
www.ely-keskus.fi/hame
- **Kaakkois-Suomen ELY**
Salpausselänkatu 22, 45101 Kouvola
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 020 636 0090
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi
- **Kainuun ELY**
Kalliokatu 4, 87101 Kajaani
puhelin 020 636 0100
www.ely-keskus.fi/kainuu
- **Keski-Suomen ELY**
Cygnæuksenkatu 1, 40101 Jyväskylä
puhelin 020 636 0040
www.ely-keskus.fi/keski-suomi
- **Lapin ELY**
Ruokasenkatu 2, 96101 Rovaniemi
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 020 636 0010
www.ely-keskus.fi/lappi
- **Pirkanmaan ELY**
Kauppakatu 4, 33101 Tampere
puhelin 020 636 0050
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa
- **Pohjanmaan ELY**
Hovioikeudenpuistikko 19 A, 65101 Vaasa
Ristirannankatu 1, 67101 Kokkola
puhelin 020 636 0140
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa
- **Pohjois-Karjalan ELY**
Kauppakatu 40 B, 80101 Joensuu
puhelin 020 636 0110
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala
- **Pohjois-Pohjanmaan ELY**
Viestikatu 1, 90101 Oulu
puhelin 020 636 0020
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa
- **Pohjois-Savon ELY**
Käsityökatu 41, 70101 Kuopio
puhelin 020 636 0080
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo
- **Satakunnan ELY**
Yrjönkatu 20, 28101 PORI
puhelin 020 636 0150
www.ely-keskus.fi/satakunta
- **Uudenmaan ELY**
Maistraatinportti 2, 00240 Helsinki
puhelin 020 636 0070
www.ely-keskus.fi/uusimaa
- **Varsinais-Suomen ELY**
Ratapihankatu 36, 20101 Turku
puhelin 020 636 0060
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221
faksi 09 2292 2980
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Valtakunnallinen vaihde: 020 460 11
www.finnvera.fi
Helsinki
Eteläesplanadi 8
PL 1010, 00101 Helsinki
faksi 020 460 7220

Kuopio
Haapaniemenkatu 40
PL 1127, 70111 Kuopio
faksi 020 460 3240

Työ- ja elikeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 606 000
faksi 09 1606 2166
www.tem.fi